

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗАР
**ПАРЛАМЕНТЫН СУДАЛГАА,
ХӨГЖЛИЙН ХҮРЭЭЛЭН**

ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ БОЛОВСРОЛЫН ЗЭЭЛИЙН САНГИЙН ТАЛААРХ ХАРЬЦУУЛСАН СУДАЛГАА

Судалгааны төрөл: **Харьцуулсан судалгаа**
Судалгааны код: **СТ-25/211**
Хугацаа: **2025.03.24**

ЗАХИАЛАГЧ: УИХ-ын гишүүн О.Батнайрамдал

Хянасан: ПСХХ–ийн Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга Д.Онолт
Судалгааны хэлтсийн дарга Г.Гэсэр

Судалгаа удирдсан: Нийгмийн судалгааны хэсгийн эрхлэгч Э.Дашзэгвэ

Судлаач: Нийгмийн судалгааны хэсгийн референт Д.Жигваагүнсэл

**Улаанбаатар хот
2025**

Агуулга

Агуулга	2
Хүснэгтийн жагсаалт	3
Товчилсон үгийн жагсаалт	3
УДИРТГАЛ	4
НЭГ.БОЛОВСРОЛЫН ЗЭЭЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЭРХЭЛДЭГ БАЙГУУЛЛАГА, ТҮҮНИЙ ХАРЬАЛАЛ БОЛОН САНХҮҮЖИЛТИЙН ХЭЛБЭР.....	5
1.1.Боловсролын зээлийн үйл ажиллагааг хариуцдаг байгууллага, түүний харьяалал.....	5
1.2.Санхүүжилтийн хэлбэр	5
ХОЁР. БОЛОВСРОЛЫН ЗЭЭЛИЙН САНГИЙН ТЭТГЭЛЭГ, ЗЭЭЛ, БУЦАЛТГҮЙ ТУСЛАМЖИД ХАМРАГДАХАД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА.....	9
2.1.Хамрагдах эрх бүхий этгээд:.....	9
2.2.Тавигдах шаардлага:.....	10
ГУРАВ. БОЛОВСРОЛЫН ЗЭЭЛИЙН САНГИЙН ТЭТГЭЛЭГ, ЗЭЭЛ, БУЦАЛТГҮЙ ТУСЛАМЖ ОЛГОХ СОНГОН ШАЛГАРУУЛАЛТЫН ҮЙЛ ЯВЦ, ТЭДГЭЭРИЙН ОНЦЛОГ ЗОХИЦУУЛАЛТ.....	14
ДӨРӨВ. БОЛОВСРОЛЫН ЗЭЭЛИЙН ЭРГЭН ТӨЛӨГДӨХ, ХӨНГӨЛӨХ, ЧӨЛӨӨЛӨХ НӨХЦӨЛ ЖУРАМ	17
4.1.Эргэн төлөгдөх нөхцөл.....	17
4.2.Хөнгөлөлт, чөлөөлөлт	18
4.3.Зээл, тусламжийг зогсоох, цуцлах, хариуцлага тооцох журам	18
СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН	24
НОМ ЗҮЙ	26
ХАВСРАЛТ.....	28

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1:Боловсролын зээлийн сангийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг байгууллага, түүний харьяалал, санхүүжилтийн хэлбэр	6
Хүснэгт 2: Боловсролын зээлийн сангаас олгодог санхүүгийн дэмжлэгийн төрөл, түүнд хамрагдах этгээд, тавигдах шаардлага	11
Хүснэгт 3:Боловсролын зээлийн сангийн зээл, тусламж олгох сонгон шалгаруулалтын үйл явц	14
Хүснэгт 4: Зээлийн хүү, эргэн төлөгдөх нөхцөл, хөнгөлөлт, чөлөөлөлт, хүлээлгэх хариуцлага	20

Товчилсон үгийн жагсаалт

АНУ	Америкийн Нэгдсэн Улс
БЗХ	Боловсролын зээлийн сан
НҮБ	Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага
ЭЗХАХБ	Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллага
ЮНЕСКО	Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллага
РТРТН	“Үндэсний дээд боловсролын сан” корпорац (Perbadanan Tabung Pendidikan Tinggi Nasional)
KOSAF	Солонгосын оюутны тусламжийн сан (Korea Student Aid Foundation)
FSA	Холбооны оюутны тусламжийн сан (Federel Student Aid)

УДИРТГАЛ

УИХ-ын гишүүн О.Батнайрамдалын захиалгаар “Гадаадын зарим орны боловсролын зээлийн сангийн талаарх харьцуулсан судалгаа”-г Парламентын судалгаа, хөгжлийн хүрээлэнд гүйцэтгэв.

Судалгааны зорилго: Боловсролын зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг байгууллага, олгодог санхүүгийн дэмжлэгийн төрөл, хамрагдах этгээд, тавигдах шаардлага, сонгон шалгаруулалтын үйл явц, зээлийн эргэн төлөгдөх нөхцөл, хөнгөлөлт, чөлөөлөлт, хариуцлага тооцох журмын талаарх гадаадын зарим орны туршлагыг харьцуулан судлах.

Судалгааны хамрах хүрээ, бүтэц: Судалгаанд боловсролын зээлийн сангийн үйл ажиллагааны сайн туршлага бүхий өндөр хөгжилтэй (Америкийн Нэгдсэн Улс (АНУ), Герман, Өмнөд Солонгос) болон хөгжингүй (Монгол, Хятад, Малайз, Азербайжан) орнуудын туршлагыг дараах асуудлаар хууль эрх зүйн орчны хүрээнд харьцуулан судаллаа. Үүнд:

- Боловсролын зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг байгууллага, түүний харьяалал болон санхүүжилтийн хэлбэр;
- Боловсролын зээлийн сангийн тэтгэлэг, зээл, буцалтгүй тусламжид хамрагдах эрх бүхий этгээд, түүнд тавигдах шаардлага;
- Боловсролын зээлийн сангийн тэтгэлэг, зээл, буцалтгүй тусламж олгох сонгон шалгаруулалтын үйл явц, тэдгээрийн онцлог зохицуулалт;
- Боловсролын зээлийн эргэн төлөгдөх, хөнгөлөх, чөлөөлөх нөхцөл, хариуцлага тооцох журам.

Судалгааны бүтцийн хувьд асуудал тус бүрийг дарааллын дагуу бүлэглэж, тухайн улсуудын эрх зүйн зохицуулалтыг асуудал бүрээр харьцуулсан байдлаар оруулсан болно.

Судалгааны арга зүй: Судалгааг тухайн улсын холбогдох хууль тогтоомж болон НҮБ, ЭЗХАХБ зэрэг олон улсын байгууллагын судалгаа, зөвлөмж, бусад байгууллага, эрдэмтэн судлаачдын бүтээлийг эх сурвалж болгон, судалгааны захиалга болон удирдамжид заасан чиглэлийн дагуу холбогдох мэдээллийг харьцуулан судлах, нэгтгэн дүгнэх арга зүйг ашиглан гүйцэтгэв.

Түлхүүр үг:

Монгол: Боловсролын зээлийн сан, Боловсролын санхүүгийн дэмжлэг, Сургалтын зээл, буцалтгүй тусламж, тэтгэлэг.

Англи: *Educational Loan Fund, Education funding, Education Financial Support, Student Loans, Grants, Scholarships.*

НЭГ.БОЛОВСРОЛЫН ЗЭЭЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЭРХЭЛДЭГ БАЙГУУЛЛАГА, ТҮҮНИЙ ХАРЬАЛАЛ БОЛОН САНХҮҮЖИЛТИЙН ХЭЛБЭР

Боловсролын зээл, тусламж нь гадаад, дотоодын их дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн сургуульд суралцагчдын санхүүгийн байдлыг дэмжих, тэднийг боловсролд тэгш хамруулах зорилготой. Энэхүү зорилгыг хангах хүрээнд улс орнууд тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж, хөнгөлөлттэй болон хөнгөлөлтгүй зээл олгох арга хэлбэрүүдийг нийтлэг ашиглаж байна. Энэ нь дээд боловсролыг санхүүжүүлж буй нэг хэлбэр бөгөөд ЮНЕСКО-ийн Тогтвортой хөгжлийн 4 дэх зорилтод дурдсан “Тэгш хамран сургах, тэгш боломжийг хангасан чанартай боловсрол, бүх нийтийн насан туршдаа суралцах боломжийг дэмжих”-д чиглэсэн үйл ажиллагааны нэг хэсэг юм (UNESCO, 2022).

Судалгааны энэ хэсэгт улс орнуудын боловсролын санхүүгийн дэмжлэг үзүүлдэг төрийн байгууллагын эрхлэх үйл ажиллагаа, харьяалал, санхүүжилтийн хэлбэрийг улс бүрийн тухайн байгууллагын албан ёсны цахим хуудас болон эрх зүйн актын хүрээнд авч үзсэн болно.

1.1.Боловсролын зээлийн үйл ажиллагааг хариуцдаг байгууллага, түүний харьяалал

Судалгаанд хамруулсан улс орнуудад боловсролын санхүүгийн дэмжлэг олгох ажлыг Боловсролын яамны харьяа алба, газар, сан, төв, зөвлөл зэрэг байгууллагууд хариуцан зохион байгуулж байна (Хүснэгт 1). Тухайлбал, Монгол, Өмнөд Солонгос, Малайз, Азербайжан зэрэг Азийн улс орнуудад боловсролын санхүүгийн дэмжлэгийн сан, АНУ, Герман зэрэг улс орнуудад Боловсролын яамны харьяа алба, нэгжүүд, харин Хятадад Боловсролын яамны харьяа Тэтгэлгийн зөвлөл, Боловсролын санхүүгийн дэмжлэгийн төв тус тус хариуцаж байна. Эдгээр боловсролын санхүүгийн дэмжлэгийг хариуцдаг байгууллагууд нь Боловсролын яамны шууд харьяанд үйл ажиллагаагаа явуулдагаараа нийтлэг байна.

Судалгаанд авагдсан улс орнуудын боловсролын санхүүгийн дэмжлэгийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг байгууллагууд нь гадаад болон дотоодын тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж, зээл олгох үйл ажиллагааг хамтад нь хариуцаж байгаа бол Хятад Улсад боловсролын санхүүгийн дэмжлэгийн асуудлыг Боловсролын яам ерөнхийд нь удирддаг ба түүний харьяа Хятадын тэтгэлгийн зөвлөл, Хятадын Оюутны санхүүгийн тусламжийн үндэсний төв зэрэг байгууллагууд хариуцан зохион байгуулдаг. Эдгээр байгууллагын ялгаа нь Хятадын тэтгэлгийн зөвлөл нь гадаадын дээд боловсрол болон мэргэжлийн боловсролын байгууллагад суралцагчдын тэтгэлгийн асуудлыг хариуцдаг бол Хятадын Оюутны санхүүгийн тусламжийн үндэсний төв нь дотоодын боловсролын бүх шатны байгууллагад суралцагчдад үндэсний хэмжээний тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж, зээл олгох асуудлыг хариуцдагаараа онцлогтой. Мөн Малайз, Азербайжан Улсад Боловсролын зээлийн сан нь зөвхөн зээл олгох үйл ажиллагааг хариуцаж байна.

1.2.Санхүүжилтийн хэлбэр

Судалгаанд хамрагдсан улс орнуудын боловсролын дэмжлэг олгож буй байгууллагын санхүүжилтийн хэлбэр нь голчлон улсын төсвөөс бүрдэх боловч зарим оронд (Хятад, Өмнөд Солонгос) хувийн хөрөнгө оруулалт, банкны зээл зэрэг хосолсон санхүүжилтийн загвар ашиглаж байна. Тухайлбал, Хятад Улсад тэтгэлэг, буцалтгүй тусламжийг улсын төсвөөс санхүүжүүлдэг бол зээлийг Үндэсний хөгжлийн банкнаас санхүүжүүлдэг. Гадаадын оюутнуудад чиглэсэн сангуудын тухайд (Хятад, Малайз) олон

улсын хамтын ажиллагааны санхүүжилт чухал үүрэгтэй. Өмнөд Солонгост улсын төсвөөс санхүүждэг ч шаардлагатай тохиолдолд Засгийн газрын баталгаат бонд гаргах замаар санхүүжилт татах боломжтой байдаг байна. Харин Монгол, Азербайжан зэрэг орнуудад боловсролын зээл, тусламжийг үндсэндээ улсын төсвөөс санхүүжүүлдэг бол АНУ, Малайз зэрэг оронд улсын төсвөөс гадна зээлийн эргэн төлөлт, хүүгийн орлого, хандив зэрэг эх үүсвэрийг хослуулан ашиглаж байна (Хүснэгт 1).

Хүснэгт 1: Боловсролын зээлийн сангийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг байгууллага, түүний харьяалал, санхүүжилтийн хэлбэр

Улс	Боловсролын зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг байгууллага	Харьяалал	Санхүүжилтийн хэлбэр
Монгол	Боловсролын зээлийн сан (Боловсролын зээлийн сан, 2025)	Боловсролын яам	- Улсын төсвийн хөрөнгө - Зээлийн хүүгийн орлого - Хандив, тусламж - Сангийн үйл ажиллагааны орлого ¹
АНУ	Холбооны оюутны тусламжийн алба (FSA, 2025)	Боловсролын яам	- Холбооны төсөв - William D. Ford Federal Direct Loan Program
Герман	Боловсролын зээлийн сангийн хөтөлбөр (BAföG)- (Bundesministerium für Bildung und Forschung, 2)	Боловсрол, Судалгааны яам	Холбооны төсөв
Өмнөд Солонгос	Өмнөд Солонгосын Оюутны тусламжийн сан (Korea Student Aid Foundation (KOSAF))	Боловсролын яам	Улсын төсөв
Хятад	Хятадын тэтгэлгийн зөвлөл (China scholarship council)	Боловсролын яам	Улсын төсөв, Үндэсний хөгжлийн банк
	Хятадын оюутны санхүүгийн дэмжлэгийн үндэсний төв (China national center for student financial aid) (China national center for student financial aid, 2025)	Боловсролын яам	Улсын төсөв
Малайз	Үндэсний Дээд Боловсролын Сан (Perbadanan Tabung Pendidikan Tinggi Nasional, PTPTN) (National Higher Education Fund Corporation, 2025)	Малайзын Дээд боловсролын яам	- Улсын төсөв - Зээлийн эргэн төлөлт - Хандив, тусламж
Азербайжан	Боловсролын зээлийн сан (State Education Credit Fund) (TTKF, 2025)	Шинжлэх ухаан, боловсролын яам	- Улсын төсөв

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар.

Судалгаанд хамруулсан улс орнуудын боловсролын санхүүгийн дэмжлэг олгодог байгууллагуудын үйл ажиллагааны товч мэдээллийг авч үзвэл:

Монгол Улсын Боловсролын зээлийн сан (БЗС) нь анх 1993 онд "Сургалтын төрийн сан" нэртэйгээр байгуулагдсан бөгөөд дотоодын их, дээд сургуулийн оюутнуудад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагааг хариуцаж эхэлсэн. Үүнээс өмнө буюу 1942-1990 оныг хүртэлх хугацаанд их, дээд сургуульд элсэн суралцах шалгуур хангасан

¹ Монгол Улс, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хууль, 6-р зүйлийн 1 дэх заалт.
<https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=14848> Хандсан 2025.03.15

иргэдийг дээд боловсрол эзэмшүүлэхтэй холбоотойгоор сургуулиас гарах бүх зардал, мөн амьжиргааны зардлыг төрөөс санхүүжүүлдэг байсан ч энэ нь улс орон зах зээлийн нийгэмд шилжсэнээр зогссон байсан. БЗС нь 1997 оноос гадаадын их, дээд сургуулиудад суралцаж буй оюутнуудад зээл, тэтгэлэг олгох үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж, 2016 оноос бүтэц, үйл ажиллагаагаа өргөжүүлэн "Боловсролын зээлийн сан" болж, дотоодын болон гадаадын их, дээд сургуулийн оюутнуудад зээл, тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж олгох, эргэн төлүүлэх үйл ажиллагааг хариуцан ажиллаж байна.²

АНУ-ын Холбооны Оюутны Тусламжийн Алба (Federal Student Aid, FSA) нь АНУ-ын Боловсролын Яамны (U.S. Department of Education) харьяа байгууллага бөгөөд 1965 онд Дээд боловсролын тухай хуулийн IV бүлэгт заасны дагуу байгуулагдсан бөгөөд оюутнуудад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх үндсэн үүрэгтэй. Тус албаны үйл ажиллагаа нь санхүүгийн тусламжийн хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх, өргөдөл хүлээн авах, боловсруулах, санхүүгийн боловсрол олгох, зээлийн эргэн төлөлтийг удирдах юм.³

Өмнөд Солонгосын Оюутны Тусламжийн Сан (KOSAF) нь 2009 онд байгуулагдсан бөгөөд сан нь ашиг олох зорилгогүй, нийтийн эрх ашигт үйлчлэх бүтэцтэй тул Засгийн газрын дэмжлэгээр бага хүүтэй зээл, тэтгэлэг, буцалтгүй тусламжийг цогц байдлаар олгох үүрэгтэй.⁴

Хятад Улсын тэтгэлэгт зөвлөл нь 1996 онд байгуулагдсан бөгөөд Боловсролын яамны шууд харьяа байгууллага юм. Гадаадад улсын төсвөөр суралцагчдыг сонгон шалгаруулах, элсүүлэх, санхүүжүүлэх, ажлыг удирдан зохион байгуулах, хэрэгжүүлэх үндсэн үүрэг; өөрийгөө санхүүжүүлсэн шилдэг оюутнуудыг урамшуулах; дотоод, гадаадад найрсаг хувь хүн, албан байгууллагаас хандив хүлээн авах, гадаадад суралцах хөтөлбөр хэрэгжүүлдэг. Зөвлөл нь үндэсний санхүүгийн буцалтгүй тусламжаар санхүүждэг.⁵ **Хятадын оюутны санхүүгийн тусламжийн үндэсний төв** нь сургуулийн өмнөх боловсрол, албан журмын боловсрол, ахлах болон дээд боловсролын чиглэлээр суралцагчдад санхүүгийн тусламж үзүүлэх бодлогыг боловсруулах, бүс нутаг, сургуулиудад оюутнуудад тусламж үзүүлэх ажлыг удирдан чиглүүлэх, хянах, шалгах, оюутны тусламжийн сангуудын менежментийн хариуцлагын тогтолцоог бий болгоход дэмжлэг үзүүлэх үүрэгтэй.⁶

Герман Улсын Боловсрол, судалгааны яам (BMBF) нь "Bafög" буюу Холбооны Сургалтын дэмжлэгийн тухай хууль (BAföG)-ийн дагуу дэмжлэг олгох үйл ажиллагааг удирддаг. Тус хуулийн 8-р бүлэгт энэ хуулийг Холбооны нэрийн өмнөөс мужууд хэрэгжүүлнэ гэж заажээ. Хууль ёсоор муж улсын түвшинд хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг Оюутны үйлчилгээний төв (Studierendenwerk)-ийн дэргэдэх Сургалтын санхүүгийн дэмжлэгийн алба хариуцах ба энэ нь BAföG хөтөлбөрийн орон нутгийн хэрэгжүүлэгч байгууллага бөгөөд BAföG-ийн өргөдөл хүлээн авч, шийдвэр гаргах, мөнгө шилжүүлэх,

² Монгол Улс, Боловсролын зээлийн сан. Хандах: <https://elf.gov.mn> Хандсан: 2024.03.10

³ АНУ, Холбооны Оюутны санхүүгийн тусламж. Хандсан: <https://studentaid.gov/about>. Хандсан: 2024.03.10

⁴ Өмнөд Солонгос Улс, KOSAF. Хандах:

https://www.kosaf.go.kr/ko/scholar.do?pg=scholarship05_12_16. Хандсан: 2024.03.10

⁵ Хятад Улс, Тэтгэлгийн зөвлөл. Хандах: <https://www.csc.edu.cn/about> Хандсан: 2024.03.10

⁶ Хятад Улс, Хятадын оюутны санхүүгийн тусламжийн үндэсний төв. Хандах:

<https://www.xszz.edu.cn/n37/n46/index.html>. Хандсан: 2024.03.10

хяналт тавих чиг үүрэгтэй. Муж улс бүр, эсвэл хэд хэдэн муж, хот хамтран нэг Сургалтын санхүүгийн дэмжлэгийн алба байгуулж болно.⁷

Малайз Улсын Үндэсний дээд боловсролын сан корпорац нь 1997 онд байгуулагдсан бөгөөд дотоодын дээд боловсролын байгууллагад суралцагчдад боловсролын зээл олгох зорилготой. Боловсролын зээл нь оюутны суралцах хугацааны сургалтын төлбөр болон амьжиргааны зардлыг бүтнээр нь болон хэсэгчлэн санхүүжүүлдэг. Энэхүү зээлийг зөвхөн дотоодын улсын болон хувийн их, дээд сургууль, боловсролын байгууллагад суралцагчдад олгоно. Тус байгууллага нь боловсролын зээл олгох, эргэн төлөлтийг удирдах, суралцагчдад санхүүгийн боловсрол олгох үйл ажиллагаа явуулна.⁸

Азербайжан Улсад боловсролын санхүүгийн дэмжлэгийн асуудлыг Шинжлэх ухаан, Боловсролын Яамны дэргэдэх **Боловсролын зээлийн сан** хариуцдаг бөгөөд тус сан нь 2021 онд Азербайжан улсын Ерөнхийлөгч Ерөнхийлөгчийн зарлигаар байгуулагдсан. Оюутнуудад зээл олгох журмыг нь Азербайжаны Сайд нарын Зөвлөлийн 2021 оны 07 дугаар сарын 24-ний өдрийн 226 дугаар тогтоолоор баталжээ.⁹

⁷ Герман Улс, Холбооны Сургалтын дэмжлэгийн тухай хууль, 8-р бүлэг. Хандах: https://www.gesetze-im-internet.de/baf_g/BJNR014090971.html#BJNR014090971BJNG000801310
Хандсан: 2024.03.10

⁸ Малайз Улс, Үндэсний Дээд боловсролын сан. Хандах: <https://www.ptptn.gov.my/en/korporat/>
Хандсан: 2024.03.11

⁹ Азербайжан Улс, Боловсролын зээлийн сан. Хандах: <https://ttkf.edu.az/en/patronage> Хандсан: 2024.03.11

ХОЁР. БОЛОВСРОЛЫН ЗЭЭЛИЙН САНГИЙН ТЭТГЭЛЭГ, ЗЭЭЛ, БУЦАЛТГҮЙ ТУСЛАМЖИД ХАМРАГДАХАД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА

Судалгааны энэ хэсэгт Монгол, АНУ, Герман, Өмнөд Солонгос, Хятад, Малайз, Азербайжан зэрэг орнуудын боловсролын зээлийн сангийн тэтгэлэг, зээл, тусламжид хамрагдах этгээд, тавигдах шаардлагын талаарх мэдээллийг доор хүснэгт (Хүснэгт 2)-д харьцуулсан байдлаар оруулав.

Хүснэгтийн мэдээллээс харьцуулан үзэхэд судалгаанд хамруулсан улс орнуудын боловсролын зээлийн сангаас олгох санхүүгийн дэмжлэгийн төрөл нь ихэвчлэн тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж, хөнгөлөлт, зээл гэсэн хэлбэртэй байна (Хүснэгт 2). Харин АНУ, Хятад, Өмнөд Солонгос зэрэг улсуудад эдгээрээс гадна ажиллах боломжийг олгох тэтгэлэг (work-study) олгодог. Энэ нь нэмэлт орлого олох шаардлагатай зээл, тэтгэлэгт хамрагдаагүй оюутнуудыг цагийн ажилд зуучлах, богино цагийн ажлаар хангах байдлаар тэдгээрийн орлого, санхүүг нь дэмжих зорилготой байна. Харин Малайз, Азербайжан Улсын Боловсролын зээлийн сан нь зөвхөн бага хүүтэй болон хүүгүй зээл олгох үйл ажиллагаа явуулдаг. Өөрөөр хэлбэл, тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж зэргийг энэ сангаар дамжуулан олгодоггүй (Хүснэгт 2).

Мөн улс орнуудын боловсролын санхүүгийн дэмжлэгийг харьцуулан үзвэл, АНУ, Өмнөд Солонгос, Герман, Хятад зэрэг өндөр хөгжилтэй улсуудын суралцагчид олгож буй санхүүгийн дэмжлэг нь сургалтын төлбөр, амьжиргааны зардлыг бүрэн санхүүжүүлдэг бол Азербайжан, Малайзад бүрэн болон хэсэгчлэн зээл олгодог.

Монгол Улсад гадаадын дээд боловсролын байгууллагад суралцагчид олгох тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж нь сургалтын төлбөр, амьжиргааны зардлыг бүрэн, сургалтын зээл нь төлбөрийн 50 хүртэл хувийг тус тус санхүүжүүлдэг. Харин дотоодын сургалтын байгууллагад суралцагчид олгох тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж, зээл нь зөвхөн сургалтын төлбөрийг санхүүжүүлж байна (Хүснэгт 2).

2.1.Хамрагдах эрх бүхий этгээд

Боловсролын зээлийн сангийн тэтгэлэг, зээл, буцалтгүй тусламжид хамрагдах эрх бүхий этгээдийн хувьд, судалгаанд хамруулсан улс орнуудад нийтлэг бүтэн цагийн сургалттай дээд боловсролын байгууллагын бакалавр, магистр, докторын түвшний суралцагч болон мэргэжлийн сургуулийн суралцагч, ахлах сургуулийн суралцагч (Герман¹⁰, Өмнөд Солонгос, Хятад) хамрагдах боломжтой. Мөн Герман, АНУ-д хагас цагаар суралцагчид болон хамруулах тохиолдол байдаг. Эдгээрээс гадна тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж, зээл зэрэг дэмжлэгийн төрлөөр хамрагдах эрх бүхий этгээдийг тусгайлан заасан байх ба дараах төрлийн суралцагчдыг тэтгэлэг, буцалтгүй тусламжид хамруулах нь нийтлэг байна. (Хүснэгт 2) Үүнд:

- Төлбөрийн чадваргүй, бага орлоготой өрхийн суралцагч;
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагч (эсвэл эцэг эх нь хөгжлийн бэрхшээлтэй);
- Эрэлттэй мэргэжлээр суралцагч;
- Алслагдсан бүс нутгийн суралцагч;
- Сурлага болон бусад авьяас чадвараар онцгой амжилт гаргасан суралцагч гэх мэт.

¹⁰ Герман Улс, Холбооны сургалтын дэмжлэгийн тухай хууль, 2-р зүйл. Хандах:

https://www.gesetze-im-internet.de/baf_g/BJNR014090971.html#BJNR014090971BJNG000801310

Хандсан: 2025.03.11

Харин Монгол, АНУ, Хятад зэрэг улсад багшийн мэргэжлээр суралцагчид сургалтын болон амьжиргааны буцалтгүй тусламж олгодог бол, Германд нийгмийн эмзэг бүлгийн, жирэмсэн, хүүхэдтэй суралцагч, хүндэтгэх шалтгааны улмаас сургуулиа хугацаандаа төгсөж чадаагүй суралцагчдад буцалтгүй тусламж, сар бүр тогтмол тэтгэмж олгож, сургуулиа үргэлжлүүлэхэд нь зориулж санхүүгийн дэмжлэгийг эргэн төлөх хүүгүй зээл хэлбэрээр олгодог.¹¹

Боловсролын зээлд хамрагдах суралцагчдын хувьд, судалгаанд хамруулсан улс орнуудад хөнгөлөлттэй буюу хүүгүй зээл олгоход санхүүгийн байдал, сурлагын амжилтыг харгалзахаас гадна бакалаврын болон мэргэжлийн сургуулийн өдрийн ангийн суралцагчдыг хамруулах нь нийтлэг байна.(Хүснэгт 2) Тухайлбал, АНУ-д хөнгөлөлттэй зээлд бакалаврын түвшний, орлого багатай өрхийн суралцагч хамрагдах эрхтэй бол хөнгөлөлтгүй зээлд ахисан түвшний суралцагч, санхүүгийн байдал харгалзахгүй хамрагдана (FSA, 2025).

2.2.Тавигдах шаардлага

Боловсролын зээлийн сангаас санхүүгийн дэмжлэг авахад тавигдах шаардлага нь ихэнх улсад суралцагчийн сурлагын амжилт, санхүүгийн байдлыг үнэлж, дэмжлэг үзүүлэх эсэхийг шийддэг.

Ингэхдээ дараах нийтлэг шалгууруудыг тавьдаг байна. (Хүснэгт 2) Үүнд:

- Шинээр элсэгч болон үргэлжлүүлэн суралцагчийн аль алинд өмнөх болон одоогийн сурлагын амжилт, голч дүнгийн шалгуур (*Монгол, Өмнөд Солонгос, Хятад, Малайз, Азербайжан зэрэг улсад сурлагын голч дүн 2.0-2.8 буюу түүнээс дээш байхыг шаарддаг. Герман, АНУ-д голч дүнгийн нарийн шалгуур тавьдаггүй, суралцагчийн санхүүгийн чадварыг илүү харгалздаг*);
- тухайн улсын иргэн байх;
- магадлан итгэмжлэгдсэн боловсролын байгууллагад суралцдаг байх;
- үндсэн хөтөлбөрийн суралцагч байх;
- санхүүгийн дэмжлэг авах шаардлагатай зорилтот бүлэгт хамаардаг байх;
- багш мэргэжлээр суралцагч болон төрийн албан хаагч, зарим эрэлттэй мэргэжлээр суралцагчдын хувьд төгсөөд тодорхой хугацаанд тухайн мэргэжлээр ажиллах шалгуурыг зөвшөөрсөн байх; (Монгол, Хятад, АНУ)
- зарим улсад насны хязгаар тавьдаг (Герман¹², Малайзад (PTPTN, 2025) 45 наснаас доош, Өмнөд Солонгост (KOSAF, 2025) хөнгөлөлттэй зээлд 35 нас, бага хүүтэй зээлд 55 наснаас доош).

Үүнээс гадна зээл, тусламжийг олгохдоо боловсролын дэмжлэгийн хүртээмжийг сайжруулах, санхүүгийн бэрхшээлтэй, суралцах хүсэл сонирхолтой, авьяас чадвартай суралцагчдыг тэгш хамруулах зорилгоор илүү өргөн хүрээнд хамрагдах нөхцөлийг олгосон бодлого шийдвэрийг хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал, Герман, Өмнөд Солонгос, Азербайжан зэрэг улсад бага хувийн хүүтэй зээлийг санхүүгийн байдал харгалзахгүй, сурлагын хөтөлбөрт бүрэн хамрагдсан байдлыг харгалзан олгож байна. Монгол Улс, Хятад Улсад энэ нь харьцангуй хязгаарлагдмал, хүртээмж багатай байна (Хүснэгт 2).

¹¹ Герман Улс, Холбооны Сургалтын дэмжлэгийн тухай хууль, 17-р зүйл. Хандах: https://www.gesetze-im-internet.de/baf_g/BJNR014090971.html#BJNR014090971BJNG000801310. Хандсан: 2025.03.11

¹² Мөн тэнд, 10-р зүйл. Хандсан: 2025.03.11

Хүснэгт 2: Боловсролын зээлийн сангаас олгодог санхүүгийн дэмжлэгийн төрөл, түүнд хамрагдах этгээд, тавигдах шаардлага

(Дэлгэрэнгүй мэдээллийг Хавсралт хүснэгтээс үзнэ үү)

Улс	Дэмжлэгийн төрөл	Хамрагдах эрх бүхий этгээд	Тавигдах шаардлага
Монгол	<ul style="list-style-type: none"> - Тэтгэлэг - Буцалтгүй тусламж - Сургалтын зээл 	<ul style="list-style-type: none"> - Зорилтот бүлгийн; - Зарим эрэлттэй мэргэжлээр гадаад болон дотоодын сургуульд бакалаврын түвшинд суралцагч; - Сурлагын онцгой амжилт үзүүлсэн суралцагч. 	<ul style="list-style-type: none"> - Монгол Улсын иргэн байх; - Сурлагын голч дүн шаардлага хангасан байх; - Санхүүгийн хэрэгцээтэй байх; - Боловсролын мэдээллийн системд бүртгүүлсэн байх; - Үндсэн хөтөлбөрт суралцагч байх.
АНУ	<ul style="list-style-type: none"> - Холбооны зээл - Тэтгэлэг (Pell Grant гэх мэт) - Ажиллаж-сурах тэтгэлэг (Work-Study) 	<ul style="list-style-type: none"> - Бага орлоготой бакалаврын түвшний суралцагч 	<ul style="list-style-type: none"> - Санхүүгийн хэрэгцээний үнэлгээ (FAFSA бөглөх); - Голч дүн нь сургалтын байгууллагынхаа шаардлагыг хангасан; - Бүтэн эсвэл хагас цагийн үндсэн хөтөлбөрт элссэн; - АНУ-ын иргэн эсвэл байнгын оршин суугч байх; - Магадлан итгэмжлэгдсэн сургалтын хөтөлбөрт суралцах.
Герман	<ul style="list-style-type: none"> - Тэтгэлэг - Тэтгэлэг болон хөнгөлөлттэй зээлийн хослол 	<ul style="list-style-type: none"> - Ахлах сургууль, мэргэжлийн сургуулийн суралцагч (тэтгэлэг) - Бакалаврын түвшний суралцагч (50% тэтгэлэг, 50% зээл) - Магистрын болон дадлагажигч (зээл) 	<ul style="list-style-type: none"> - Германы иргэн эсвэл тодорхой нөхцөлд ЕХ-ны иргэн, байнгын оршин суугч; - Санхүүгийн хэрэгцээний үнэлгээ (эцэг эхийн орлого); - Насны хязгаар (45 хүртэл) - Бүтэн цагийн сургалтанд хамрагдах.
Өмнөд Солонгос	<ul style="list-style-type: none"> - Хөнгөлөлттэй зээл - Тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж 	<ul style="list-style-type: none"> - Дотоодын их, дээд сургуулийн бакалаврын түвшний суралцагч 	<ul style="list-style-type: none"> - Өмнөд Солонгосын иргэн; - Санхүүгийн хэрэгцээний үнэлгээ; - Сурлагын голч дүн; - Үндсэн хөтөлбөрийн суралцагч ; - Насны хязгаар (тэтгэлэгт-35 нас зээлд 55 нас).
Хятад	<ul style="list-style-type: none"> - Тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж - Сургалтын зээл - Ажиллаж-сурах хөтөлбөр 	<ul style="list-style-type: none"> - Дотоодын их, дээд сургуулийн бүх түвшний суралцагч 	<ul style="list-style-type: none"> - Санхүүгийн хэрэгцээний үнэлгээ; - Сурлагын амжилтын үзүүлэлт; - Бүтэн цагийн сургалтанд хамрагдах.
Малайз	<ul style="list-style-type: none"> - Сургалтын зээл 	<ul style="list-style-type: none"> - Магадлан итгэмжлэгдсэн их, дээд сургуулийн бүх түвшний суралцагч 	<ul style="list-style-type: none"> - Санхүүгийн хэрэгцээний үнэлгээ; - Сурлагын дүнгийн үзүүлэлт; - Үндсэн хөтөлбөрт хамрагдах.
Азербайжан	<ul style="list-style-type: none"> - Сургалтын зээл 	<ul style="list-style-type: none"> - Дотоодын их, дээд сургуулийн бакалавр, магистрын түвшний суралцагч 	<ul style="list-style-type: none"> - Азербайжан улсын иргэн байх; - Санхүүгийн хэрэгцээний үнэлгээ; - Сурлагын үзүүлэлт; - Бүтэн цагийн сургалтанд хамрагдах;

Судалгаанд хамруулсан улс орнуудын боловсролын санхүүгийн дэмжлэг олгохдоо тавигдах шаардлагын зарим зохицуулалтыг авч үзвэл:

Хятад Улсад үндэсний хэмжээний тэтгэлэг, урамшуулал тусламжийг онцгой сурлага, авьяас чадвар, бага орлоготой өрхийн суралцагч нарт Төв засгийн газрын санхүүжилтээр олгодог бол бүс, орон нутаг, сургуулийн тэтгэлгийг ихэвчлэн нэн ядуу өрхийн суралцагч нарт амьжиргааны зардал, сургалтын төлбөрийн хөнгөлөлт, буцалтгүй тусламжийг төв болон орон нутгийн санхүүжилтээр олгож байна. Түүнээс гадна цэргийн алба хаагч, багш мэргэжлээр суралцагч, хөдөө орон нутаг, алслагдсан бүс нутгийн суралцагчдад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэхээс гадна бага орлоготой их дээд сургуулийн оюутнуудын орлогыг нэмэгдүүлэх зорилготой ажиллах боломжийн дэмжлэгийг хэрэгжүүлдэг байна. Тус улсад оюутны сурлагын амжилт, санхүүгийн байдалд үндэслэн тэтгэлэг, зээл, төлбөрийн хөнгөлөлт үзүүлэх зэргийг шийдвэрлэдэг (China national center for student financial aid, 2024).

Өмнөд Солонгос Улсад тэтгэлэг нь ихэвчлэн мерит буюу суралцагчийн чадвар, үзүүлэлтэд тулгуурласан шагналын шинжтэй, буцалтгүй тусламж нь нийгмийн зорилтот бүлгийн (орлогын түвшин) шалгуурт нийцүүлэн олгогддог улсын тэтгэлэг, харин оюутны зээл нь хожим буцаан төлөгдөх нөхцөлтэй ч хүүгийн түвшин маш бага, улсаас санхүүжсэн зээл юм. Мөн KOSAF нь “Суралцаж ажиллах” (Work-Study) хөтөлбөр хэрэгжүүлж, санхүүгийн хүндрэлтэй оюутнууд сургуулийн орчинд цагийн ажил хийж цалин авах замаар орлогоо нэмэгдүүлэх боломж олгодог. Санхүүгийн дэмжлэгийг голчлон дотоодын иргэдэд зориулсан байдаг (KOSAF, 2025).

Герман Улсад Холбооны Сургалтын дэмжлэгийн тухай хуулийн (BAföG) хүрээнд ерөнхий боловсрол, мэргэжлийн сургалтын байгууллагын суралцагчид бүх санхүүжилтийг буцаан төлөхгүй буцалтгүй тэтгэлэг хэлбэрээр авдаг бол дээд боловсролын байгууллагад суралцагчдын хувьд тэтгэлэг ба зээлийн хосолсон хэлбэрээр (ойролцоогоор тэнцүү хувь) санхүүжилт олгогддог. Мөн нийгмийн тусламж шаардлагатай зорилтод бүлэг болон жирэмсэн, хүүхэдтэй суралцагчид халамжийн тэтгэлгээс гадна BaföG-ийн тэтгэмжийг олгодог (жишээ нь, амьжиргааны зардал, хүүхдийн асаргааны тэтгэмж) ба энэ нь бүрэн буцалтгүй тусламж байдгаараа онцлогтой. Тус улсад суралцахтай холбоотой дадлагад хөнгөлөлттэй, хөнгөлөлтгүй зээл олгох дэмжлэг байдаг бол ажил хөдөлмөрийн давхар сургалт буюу хосолсон хэлбэрийн дадлагатай сургалтууд BaföG-д хамрагддаггүй.¹³

АНУ-д Холбооны Оюутны тусламжийн алба нь тэтгэлэг, зээл, ажиллах боломжтой тэтгэлэг зэргийг олгодог. АНУ-ын боловсролын зээл нь хоёр төрөл буюу хөнгөлөлттэй болон хөнгөлөлтгүй зээл гэж ангилсан байна. Эдгээр зээл нь тавигдах шаардлага, олгох хэмжээ нь адил боловч зээлийн хүүгээрээ ялгаатай. Хөнгөлөлттэй зээлд зөвхөн бакалаврын түвшний, орлого багатай суралцагчид хамрагдах эрхтэй бол, хөнгөлөлтгүй зээлд санхүүгийн хэрэгцээний шалгуургүйгээр бакалавр болон магистрын түвшний суралцагчид хамрагдаж болдог. Хөнгөлөлттэй зээлийн хүүг Засгийн газраас төлдөг бол, хөнгөлөлтгүй зээлийн хүүг зээлдэгч өөрөө төлнө. Зээл, тусламжийг голчлон зорилтот бүлгийн суралцагчид болон багш мэргэжлээр суралцагч, санхүүгийн шаардлагатай

¹³ Герман Улс, Холбооны Сургалтын дэмжлэгийн тухай хууль, 17-р зүйл. Хандах: https://www.gesetze-im-internet.de/baf_g/BJNR014090971.html#BJNR014090971BJNG000801310
Хандсан: 2025.03.16

бүтэн эсвэл хагас цагаар дээд боловсролын үндсэн хөтөлбөрт суралцагчид олгодог (FSA, 2025).

Малайз Улсад боловсролын зээлийн хэмжээг дараах шалгуурыг хэрхэн хангаж байгаа байдалд үндэслэн тогтооно. Үүнд:

- *Бүрэн буюу хамгийн өндөр*- Тухайн оюутан, эсхүл түүний асран хамгаалагчид нь ядуу болон дунд орлоготой иргэдийг хамруулдаг STR- Sumbangan Tunai Rahmah-т хамрагдсан бол;
- *Хамгийн өндөр зээлийн 75%*- Гэр бүлийн цалингийн орлого нь 8000 рингит (1800 ам.доллар)-с илүүгүй (STR хөтөлбөрт хамрагдаагүй) бол;
- *Хамгийн өндөр зээлийн 50%*- Гэр бүлийн цалингийн орлого нь 8000 рингит (1800 ам.доллар)-с дээш (STR хөтөлбөрт хамрагдаагүй) бол.

Дүгнэхэд, судалгаанд авагдсан улс орнуудын боловсролын зээлийн сангаас олгогддог тэтгэлэг, зээл, буцалтгүй тусламжид хамрагдах нөхцөл, тавигдах шаардлагыг харьцуулан үзэхэд улс орнуудын хандлага нь боловсролын хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, нийгмийн тэгш байдалд хүрэх нийтлэг зорилгод чиглэж байгааг харуулж байна.

ГУРАВ. БОЛОВСРОЛЫН ЗЭЭЛИЙН САНГИЙН ТЭТГЭЛЭГ, ЗЭЭЛ, БУЦАЛТГҮЙ ТУСЛАМЖ ОЛГОХ СОНГОН ШАЛГАРУУЛАЛТЫН ҮЙЛ ЯВЦ, ТЭДГЭЭРИЙН ОНЦЛОГ ЗОХИЦУУЛАЛТ

Судалгаанд хамруулсан улс орнуудын боловсролын зээл, тусламжийн сонгон шалгаруулалтын үйл явцыг авч үзвэл, санхүүгийн хэрэгцээ, сурлагын амжилт, өргөдлийн маягт, үнэлгээ, эсвэл шалгаруулалт, шийдвэр гэсэн үндсэн зарчим дээр суурилсан байна (Хүснэгт 3). Тухайлбал, Герман¹⁴, АНУ (FSA, 2025), Өмнөд Солонгос (KOSAF, 2025) зэрэг улсад зээл, тусламж хүсэгч нь цахим өргөдлийн системд өргөдөл гаргаж, санхүүгийн дэмжлэг авах боломжтой. Малайз (PTPTN, 2025), Азербайжанд (ТТКФ, 2025) автоматжуулсан банкны системийг ашиглан боловсролын зээл олгодог бол Монголд¹⁵ дотоодын сургалтыг сургуулиар, гадаадын сургалтыг Засгийн газрын ажлын хэсгээр дамжуулан сонгон шалгаруулдаг. Харин Хятадад улсын хэмжээнд квот хуваарилж, сургуулиуд оюутнуудаа дотооддоо эрэмбэлэн шалгаруулдаг байна. (CSC, 2025) Гадаадын оюутнууд Хятад Улсын Засгийн газрын тэтгэлгээр суралцах тохиолдолд CSC онлайн өргөдлийн маягтыг ашиглан хүсэлт илгээнэ (CSC scholarship, 2025).

Өргөдөл хүсэлт шийдвэрлэх хугацааны хувьд харилцан адилгүй байна (Хүснэгт 3). Тухайлбал,

- Хамгийн хурдан шийдвэрлэдэг улсууд: Малайз (5-20 хоног), Монгол (15-30 хоног), АНУ (3-4 долоо хоног);
- Хамгийн удаан шийдвэрлэдэг улсууд: Герман (3-4 сар), Хятад (2-3 сар), Өмнөд Солонгос (1-2 сар).

Эдгээр улс орнуудын боловсролын зээл, тусламж зэрэг санхүүжилт олгох сонгон шалгаруулалтын үйл явцын зарим онцлог зохицуулалтыг хүснэгтээр харуулбал:

Хүснэгт 3: Боловсролын зээлийн сангийн зээл, тусламж олгох сонгон шалгаруулалтын үйл явц

Улс	Сонгон шалгаруулалтын үйл явц
Монгол ¹⁶	<ul style="list-style-type: none">Гадаадад суралцах эрх авсан суралцагч нэмэлт нөхцөлгүйгээр суралцах боломжтой.Тэтгэлэг, зээл, хөнгөлөлт, буцалтгүй тусламжаар дотоодын сургалтын байгууллагад суралцах сонгон шалгаруулалтыг жил бүрийн I, III улиралд; гадаадын сургалтын байгууллагад суралцах сонгон шалгаруулалтыг жил бүрийн II улиралд цахимаар зохион байгуулна.Сонгон шалгаруулалтын мэдээллийг хүсэлт хүлээн авахаас 30 хоногийн өмнө сан болон сургалтын байгууллагын цахим хуудсаар нээлттэй зарлана.Хүсэлтийг дотоодын сургалтын байгууллагад суралцах бол сургалтын байгууллагадаа, гадаадын сургалтын байгууллагад суралцах бол санд сонгон шалгаруулалтын заасан хугацаанд гаргана.

¹⁴ Герман Улс, Холбооны Сургалтын дэмжлэгийн тухай хууль (2019), 56-р зүйл. Хандах: https://www.gesetze-im-internet.de/baf_g/BJNR014090971.html#BJNR014090971BJNG000801310 Хандсан: 2025.03.01

¹⁵ Монгол Улс, Гадаадын болон дотоодын дээд боловсролын сургалтын байгууллагад суралцагчид тэтгэлэг, зээл олгох, эргэн төлүүлэх, буцалтгүй тусламж олгох, дэмжлэг үзүүлэх журам (2024), 11-р зүйл. Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail?Lawid=17089882308271&showtype=1>. Хандсан: 2025.03.01

¹⁶ Мөн тэнд, 11-р зүйл.

	<ul style="list-style-type: none"> Баримт бичгийг дотоодын сургалтын байгууллагад суралцах бол 30 хоногийн дотор хянаж, шаардлага хангасан суралцагчийн нэрсийг санд хүргүүлнэ. Гадаадад суралцах сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулах Ажлын хэсэг нь 13 гишүүнтэй бөгөөд Засгийн газар, холбогдох байгууллагуудаас бүрдэнэ. Шалгаруулалт нь: Баримт бичгийн бүрдлийг ажлын 15 хоногт шалгана. Суралцах чадварын ерөнхий үнэлгээний шалгалтыг ажлын 5 хоногт авна. Оноо тэнцвэл сургуулийн зэрэглэл, гадаад хэлний мэдлэг, Монголд шаардлагатай мэргэжлийг харгалзана. Төрийн албан хаагчдыг 15 хоногийн дотор шалгаруулна. Шалгаруулалтад нийт онооны 80%-ийг урилга, 20%-ийг шалгалтын оноо бүрдүүлнэ. Сангийн ажлын албанд шалгарсан суралцагчдын мэдээллийг хүргүүлнэ. Боловсролын асуудал эрхэлсэн сайд шалгарсан нэрсийг ажлын 2 хоногт баталгаажуулж, цахимаар мэдээлнэ.
АНУ (FSA, 2025)	<ul style="list-style-type: none"> FAFSA (Free Application for Federal Student Aid) маягыг бөглөнө. FAFSA өргөдлийг жил бүрийн 10-р сарын 1-ээс эхлэн хүлээн авч, тухайн сургуулийн хугацаанаас хамаарч дараа жилийн 6-р сар хүртэл үргэлжилнэ. Шийдвэр гаргалт нь ихэвчлэн өргөдөл өгснөөс хойш 3-4 долоо хоногийн дараа гарах бөгөөд FAFSA вэбсайтаар дамжуулан мэдэгдэнэ. Санхүүгийн хэрэгцээ, сурлагын амжилт, сургуулийн мэдээлэлд үндэслэн үнэлгээ хийнэ.
Герман (Bundesministerium für Bildung und Forschung, 2025)	<ul style="list-style-type: none"> Оюутан BAföG өргөдлийн маягт бөглөнө. BAföG өргөдлийг сургалт эхлэхээс ойролцоогоор 3-6 сарын өмнө өгч, хариу авахад 6-10 долоо хоног шаардлагатай. Эцэг эхийн орлого, оюутны орлого, хөрөнгө, нас, сургалтын хэлбэр зэрэг мэдээллийг үнэлж, санхүүгийн дэмжлэгийн хэмжээг тодорхойлно. Өргөдөл өгсөнөөс хойш 3-4 сарын хугацаанд шийдвэрлэнэ.
Өмнөд Солонгос (KOSAF, 2025)	<ul style="list-style-type: none"> KOSAF-ын өргөдлийн хугацаа жил бүрийн 1, 6-р саруудад хийгддэг. Шийдвэр гаргах хугацаа ойролцоогоор 1-2 сар байна. Санхүүгийн хэрэгцээ, сурлагын амжилт, гэр бүлийн орлого зэрэгт үнэлгээ хийнэ. Тэтгэлэг, зээлийн хэмжээг тогтооно.
Хятад (China national center for student financial aid, 2024)	<ul style="list-style-type: none"> Өргөдлийг жил бүр 6-8-р саруудад хүлээн авч, 9-10-р сард шийдвэрлэнэ. Шийдвэр гаргах хугацаа ойролцоогоор 2-3 сар байна. Сургуулийн санхүүгийн дэмжлэгийн албанд өргөдөл гаргана. Санхүүгийн хэрэгцээ, сурлагын амжилт, гэр бүлийн орлого зэрэгт үнэлгээ хийнэ.
Малайз (PTPTN, 2025)	<ul style="list-style-type: none"> Зээл хүсэгч нь бүрэн дүүрэн бүрдүүлэлттэй зээлийн өргөдлийг тухай тухайн зорилтод бүлэгт зориулсан зээлийн өргөдөл хүлээн авах сүүлчийн өдрөөс хойш ажлын 5 өдрийн дотор шийдвэрлэнэ; Шинээр авч буй зээлийг тухайн зорилтод бүлэгт нийцүүлсэн зээлийг зөвшөөрсөн бичиг баримтыг хүлээн авснаас хойш ажлын 20 өдрийн дотор олгож эхэлнэ; Дагалдах зээлийн олголтыг зээл олголт эхэлсэн өдрөөс хойш ажлын 7 хоногийн дотор хийнэ; Үндэсний боловсролын зээлийн хадгаламжийн схемд Simpan SSPN данс нээлгэх өргөдөл хүсэлтийг ажлын 14 хоногт багтаан шийдвэрлэнэ;

	<ul style="list-style-type: none"> – Үндэсний боловсролын зээлийн хадгаламжийн схем дэх данснаас гүйлгээ хийх/ данс хаах өргөдөл хүсэлтийг өргөдөл хүлээн авснаас хойш 14 хоногийн дотор шийдвэрлэнэ. – Аливаа лавлагаа, санал гомдлын хариуг хүлээн авснаас хойш ажлын долоо хоногоос хэтрүүлэхгүйгээр түргэн шуурхай өгнө.
Азербайжан (ТТКФ, 2025)	<ul style="list-style-type: none"> – Оюутан зөвшөөрлийн маягтыг бөглөн портал руу нэвтэрч хүсэлт илгээнэ. – Оюутны оруулсан боловсролын мэдээллийг боловсролын байгууллага баталгаажуулна. – Систем нь оюутны болон эцэг эхийн санхүүгийн ID код дээр үндэслэн зохих мэдээллийн сангаас нийгмийн статусыг шалгадаг. – Дээрх боловсруулалтын үр дүн нь БЗС-ийн нөхцөлийг хангасан бол тухайн оюутны зөвшөөрлөөр мэдээллийг зээл олгох банк руу шилжүүлнэ. – Оюутан системд холбогдох өгөгдлийг баталгаажуулсны дараа зээлийн гэрээ, зээлийн даатгалын гэрээг байгуулна. – Зээлийн онлайн боловсруулалтыг оюутан болон тухайн хүлээн авагч банк хооронд явуулж, сургалтын төлбөрийг сургалтын байгууллагад шилжүүлнэ.

Судалгаанаас үзэхэд зээл, тусламжийн сонгон шалгаруулалтын үйл явц нь ихэнх улсад цахим платформоор дамжуулан шийдвэрлэгдэж байгаа нь шат дамжлага багатай, цаг хугацааны хувьд илүү хурдан шуурхай болох нь харагдаж байна.

ДӨРӨВ. БОЛОВСРОЛЫН ЗЭЭЛИЙН ЭРГЭН ТӨЛӨГДӨХ, ХӨНГӨЛӨХ, ЧӨЛӨӨЛӨХ НӨХЦӨЛ ЖУРАМ

Энэ хэсэгт судалгаанд хамруулсан улс орнуудын боловсролын зээлийн эргэн төлөлт, хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн нөхцөл, журмын талаар авч үзсэн бөгөөд улс орнуудын холбогдох мэдээллийг хүснэгт 4-т дэлгэрэнгүй байдлаар оруулсан болно.

Хүснэгтийн мэдээллийг харьцуулан үзэхэд улс орон бүрийн боловсролын зээлийн хүү нь тухайн улсын эдийн засгийн нөхцөл байдал, засгийн газрын бодлогоос хамааран өөр өөр байна. Судалгаанд хамруулсан улс орнуудын боловсролын зээлийн хүүг харьцуулан үзэхэд, Монгол, Малайз, Герман Улсын боловсролын зээл нь хүүгүй, Өмнөд Солонгост 1,7% (Хөдөө орон нутгийн оюутны зээл нь хүүгүй), Азербайжан 2-6%-ийн хүүтэй буюу маш бага хувийн хүүтэй байгаа бол АНУ-д 6.5-9.0%-ийн хүүтэй, Хятад Улсад Төв банкны хүүтэй ижил байна. (Хүснэгт 4)

4.1.Эргэн төлөгдөх нөхцөл

Боловсролын зээлийн эргэн төлөлтийн хувьд зээлийг эргэн төлж эхлэх болон төлж дуусгах хугацаа, төлөлтийг хойшлуулах боломж, төлөлтийн хэмжээ зэргийг авч үзэхэд, улс орнууд харилцан адилгүй нөхцөлтэй байна. Тухайлбал:

Зээлийг төлж эхлэх хугацааны хувьд: Монгол, Хятад, Азербайжанд сургуулиа төгссөнөөс 2 жилийн дараа, Өмнөд Солонгос, Малайзад 1 жилийн дараа байдаг бол АНУ-д хамгийн бага буюу төгссөнөөс 6 сарын дараагаас зээлээ төлж эхлэх үүрэгтэй. Харин Германд хамгийн урт хугацааны дараа буюу суралцагч сургуулиа төгссөнөөс эсвэл санхүүжилт дууссанаас 5 жилийн дараа зээлээ төлж эхлэх боломжтой. Мөн зарим улсад (Өмнөд Солонгос, Хятад) орлоготой болсон үедээ зээлээ төлөх онцгой нөхцөл, зээлийн төрөл байдаг. (Хүснэгт 4)

Зээлийг төлж дуусгах хугацааны хувьд: Монгол (дотоодын сургуульд суралцагч-4 жил), Өмнөд Солонгос, Азербайжанд 10 жилийн дотор төлж дуусгах бол Герман, Малайз Улсад хамгийн урт хугацаанд буюу 20 жилийн дотор, АНУ-д 10-25 жилийн дотор, харин Хятад Улсад 15 жилийн дотор тус тус боловсролын зээлийг төлж дуусгах зохицуулалттай байна.(Хүснэгт 4)

Үүнээс гадна боловсролын зээлийн төлөлтийн хугацааг хойшлуулах олон хөнгөлөлт, боломжууд байдаг. Тухайлбал, Хятад, Өмнөд Солонгос, Малайз, Монгол зэрэг улсад цэргийн албан хаагч, хүндэтгэх шалтгаанаар зээлээ төлөх боломжгүй нөхцөл байдалд байгаа (өвчний учир, хөгжлийн бэрхшээл, ял шийтгэл) тохиолдолд, Германд жирэмсний болон хүүхэд асрах чөлөөний хугацаанд, бага орлоготой (1690 еврогоос бага) байвал тодорхой хугацаагаар хойшлуулж болно. (Хүснэгт 4)

Зээлийн эргэн төлөлтийн хэмжээний хувьд, судалгаанд хамруулсан улс орнуудад зээлийн эргэн төлөлтийн хэмжээг зээлийн төлж дуусгах хугацаанд тэнцүү хуваах зарчмаар төлөх нь нийтлэг боловч Герман, Малайз зэрэг улсад тодорхой хязгаар тогтоосон зохицуулалт бий. Тухайлбал, Германд нийт 20 жил дотроо сард тогтмол 130 еврогоос доошгүй хэмжээгээр төлөх ба 10.000 евро хүртэлх зээлийг л эргэн төлнө.¹⁷ Түүнээс илүү зээлийн үлдэгдэл нь тэтгэлэг болдог. Малайзад сард төлөх зээлийн эргэн төлөлтийн хэмжээ нь зээлдэгчийн сарын орлогын 3-5%-аас хэтрэхгүй байна. (Хүснэгт 4)

¹⁷ Герман Улс, Холбооны Сургалтын дэмжлэгийн тухай хууль, 18-р зүйл. Хандах: https://www.gesetze-im-internet.de/baf_g/index.html Хандсан: 2025.03.13

4.2.Хөнгөлөлт, чөлөөлөлт

Судалгаанд хамруулсан улс орнуудын туршлагаас харахад тодорхой нөхцөлд тухайлбал, төрийн албанд ажиллах, хөдөө орон нутагт ажиллах, амжилттай суралцах зэрэгт үндэслэн зээлийн хөнгөлөлт үзүүлж бүрэн эсвэл хэсэгчлэн чөлөөлж байна. Тухайлбал, Малайз Улсад (PTPTN-Tabung Pendidikan, 2025) зээлдэгч нь сургалтын хугацаандаа онцгой амжилттай төгссөн тохиолдолд зээлээс чөлөөлж, зээлийг тэтгэлэг хэлбэрт шилжүүлдэг бол, Германд¹⁸ төгсөлтийн шалгалтын оноогоор эхний 30%-д багтсан зээлдэгчийн зээлийн 15-25%-ийг, Азербайжанд (The Educational Student Loan Fund, 2025) сурлагын дүнгийн голч 71-91 бол зээлийн хүү тооцохгүй, 91-ээс дээш голч дүнтэй төгсвөл зээлийн 25-50%-ийг чөлөөлнө. Хятад Улсад сургуулиа төгсөөд хөдөө орон нутгийн зарим салбарт ажилласан тохиолдолд зээлийн 50-100%-ийг чөлөөлөх зохицуулалттай. Бусад оронд зээлийг хойшлуулах хөнгөлөлт үйлчилж байна. (Хүснэгт 4)

4.3.Зээл, тусламжийг зогсоох, цуцлах, хариуцлага тооцох журам

Судалгаанд хамруулсан улс орнуудын зохицуулалтыг харьцуулан үзэхэд (Хүснэгт 4) Боловсролын зээлийн сангаас олгох зээл, буцалтгүй тусламж, тэтгэлгийг олон шалгуур, нөхцөлийн дагуу суралцагчтай гэрээ байгуулсны үндсэн дээр олгодог. Гэвч ихэнх улс орнууд гэрээний үүргээ биелүүлээгүй, зээлээ хугацаандаа төлөөгүй, зээл, тусламжийн шаардлага, нөхцөлийг хангаагүй, хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр зөрчсөн этгээдийн зээл, тусламжийг түр зогсоох, цуцлах, хариуцлага тооцох арга хэмжээ авдаг байна. Тухайлбал, дараах тохиолдолд зээл, тусламжийг түр зогсоох, эсвэл цуцалдаг байна:

- хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр сургуулиас гарсан, чөлөө авсан, чөлөөний хугацаа сунгасан; (Монгол, Малайз)
- сургалтын байгууллагаас хасагдсан; (Монгол, Малайз)
- сургалтын байгууллага болон сургалтын хөтөлбөрөө сольсон; (Монгол, Малайз)
- хуурамч баримт бичиг бүрдүүлсэн нь тогтоогдсон; (судалгаанд хамруулсан бүх улс)
- суралцах хугацаандаа гэмт хэрэгт холбогдож, гэм буруутайг нь шүүхээс тогтоосон; (Монгол)
- сурлагын үзүүлэлт шаардлага хангаагүй; (Герман, АНУ, Хятад, Азербайжан, Өмнөд Солонгос)

Зээлээ хугацаандаа төлөөгүй тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлага: Судалгаанд хамруулсан улс орнуудад боловсролын зээлээ хугацаанд нь төлөөгүй тохиолдолд торгууль ногдуулах, хүү тооцох, зээлжих зэрэглэл бууруулах зэрэг арга хэмжээ авдаг. Тухайлбал, Германд¹⁹ боловсролын зээлийн эргэн төлөлтийг 45 хоногоос дээш хугацаагаар хэтрүүлсэн тохиолдолд хүүгүй зээлийн эрх цуцлагдаж, үлдэгдэл зээлд жилийн 6 хувийн хүү тооцогдоно. Өмнөд Солонгост²⁰ зээлдэгч эргэн төлөлтийн хугацааг хэтрүүлсэн тохиолдолд нэмэлт торгууль, хүүгийн төлбөр ногдуулах (0.5-9%), 90-ээс дээш хоног хэтэрвэл зээлжих зэрэглэлийг бууруулдаг бол, Монгол Улсад зээлээ

¹⁸ Герман Улс, Холбооны Сургалтын дэмжлэгийн тухай хууль, 18b-р зүйл. Хандах: https://www.gesetze-im-internet.de/baf_g/_18b.html Хандсан: 2025.03.13

¹⁹ Мөн тэнд, 18-р зүйл, 2 дахь хэсэг.

²⁰ Оюутны зээлийн гарын авлага (2025) Хандах: https://www.kosaf.go.kr/ko/tuition.do?pg=tuition05_01_08 Хандсан: 2025.03.13

хугацаандаа төлөөгүй тохиолдолд дахин зээл олгохгүй зохицуулалттай байна. Мөн Өмнөд Солонгос, Малайз, АНУ зэрэг улсад зээлээ хугацаандаа төлөөгүй тохиолдолд орлогоос суутгах, албадан төлүүлэх зэрэг арга хэмжээ авдаг байна. (Хүснэгт 4)

(Судалгааны мэдээллийг хүснэгт 4-өөс дэлгэрүүлж үзнэ үү)

Хүснэгт 4: Зээлийн хүү, эргэн төлөгдөх нөхцөл, хөнгөлөлт, чөлөөлөлт, хүлээлгэх хариуцлага

Улс	Зээлийн хүү	Эргэн төлөгдөх нөхцөл	Хөнгөлөлт, чөлөөлөлт	Төлөөгүй нөхцөлд хүлээлгэх хариуцлага
Монгол ²¹	Сургалтын зээл-Хүүгүй (0%)	<ul style="list-style-type: none"> - Суралцагч сургуулиа төгссөний дараа 2 жилийн хугацаанд ажилд орох ёстой. - Дотоодын сургалтын байгууллагад суралцсан бол төгсөөд 4 хүртэл жилийн дотор, - гадаадын сургалтын байгууллагад суралцсан бол төгсөөд 10 хүртэл жилийн дотор эргэн төлж дуусгана. 	(2024 оны “Гадаадын болон дотоодын дээд боловсролын сургалтын байгууллагад суралцагчид тэтгэлэг, зээл олгох, эргэн төлүүлэх, буцалтгүй тусламж олгох, дэмжлэг үзүүлэх журам”-д хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн талаар ямар нэг зохицуулалт байхгүй байна)	Сангаас өмнө авсан зээлээ төлөөгүй тохиолдолд дахин зээл олгохгүй.
АНУ (Federal Student Aid, 2025) (Зээлийн хүү нь зээлийн хугацаанд өөрчлөгдөхгүй)	Шууд хөнгөлөлттэй зээл ба шууд татаасгүй зээл- 6.53%	Төгссөний дараа эсвэл сургуулиас гарснаас хойш 6 сарын дараагаас эхэлдэг. Зээлийн эргэн төлөлтийн төлөвлөгөөнөөс хамаарч 10-25 жилийн хооронд байна.	Тодорхой нөхцөлд, жишээ нь, багш, төрийн албан хаагч, хөгжлийн бэрхшээлтэй, ашгийн бус олон нийтийн байгууллагад ажилладаг, орлогод суурилсан эргэн төлөлтийн төлөвлөгөөний дагуу зээлээ төлж байгаа бол өрийн үлдэгдлийг чөлөөлөх боломжтой. (Forgiveness, n.d.)	Орлогоос хамаарсан, эсхүл стандарт төлбөр барагдуулалтын төлөвлөгөө зэрэг олон сонголттой.
	Шууд татаасгүй зээл- 8.08%			
	Шууд PLUS зээл- 9.08%			
Герман ²²	BAföG хөтөлбөрийн хүрээнд олгогдсон зээл нь хүүгүй (0%) ²³	<ul style="list-style-type: none"> - Их сургуулийн оюутнууд санхүүжилтийн дээд хугацаа дууссанаас 5 жилийн дараа - Техникийн дээд сургууль, академид суралцсан хүмүүс 	Төгсөлтийн шалгалтын эхний 30% багтсан суралцагчийн төгссөн хугацаанаас хамаарч зээлийн төлбөрөөс 15-25% чөлөөлнө. ²⁴ Үүнд: - Хугацаанд төгссөн-25%	Зээлийн төлбөрийн хугацааг 45 хоногоос дээш хэтрүүлбэл үлдэгдэл зээлд жилийн 6% хүү тооцогдож эхэлнэ. ²⁵

²¹ Монгол Улс, “Гадаадын болон дотоодын дээд боловсролын сургалтын байгууллагад суралцагчид тэтгэлэг, зээл олгох, эргэн төлүүлэх, буцалтгүй тусламж олгох, дэмжлэг үзүүлэх журам” (2024), 10-р зүйл. Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=17089882308271&showType=1> Хандсан: 2025.03.10

²² Герман Улс, Холбооны сургалтын дэмжлэгийн тухай хууль (2011). https://www.gesetze-im-internet.de/baf_g/index.html Хандах: https://www.gesetze-im-internet.de/baf_g/_18b.html. Хандсан: 2025.03.10

²³ Мөн тэнд, 18-р зүйл, 1 дэх хэсэг. Хандсан: 2025.03.01

²⁴ Мөн тэнд, 18b-р зүйл. 2 дахь хэсэг. Хандсан: 2025.03.01

²⁵ Мөн тэнд, 18-р зүйл. 2 дахь хэсэг. Хандсан: 2025.03.01

		сургалт дууссанаас 5 жилийн дараа төлж эхэлнэ. Нийт 20 жилийн дотор 130-аас доошгүй еврогоор сарын тогтмол хэмжээгээр төлөх ба 10.000 хүртэлх зээлийг л эргэн төлнө. Түүнээс илүү нь тэтгэлэг болдог.	- 6 сарын дотор төгссөн-20% - 12 сарын дотор төгссөн-15% Зээлдэгчийн орлого 1690 еврогоос бага бол зээлийн төлбөрийг 2 хүртэл жилээр хойшлуулж болно. Үүнд: орлогыг тооцохдоо асран хамгаалагчдын тоог харгалзана.	
Өмнөд Солонгос (Оюутны зээлийн гарын авлага- (KOSAF), 2025)	Энгийн зээл-1.7% (тогтмол хүү) (авлага, 2025)	Төгсөлтөөс 12 сарын дараа төлөлт эхэлнэ. 10 жилийн хугацаанд тэнцүү төлөлтөөр тогтмол төлж дуусгана.	- Эрүүл мэндийн ноцтой шалтгаантай тохиолдолд эсвэл, - Оюутны гэр бүл санхүүгийн хүнд нөхцөлд орсон бол хойшлуулах боломжтой.	Төлбөр төлөх хугацаа хэтэрвэл торгууль ногдуулна - 90 хоногоос дээш хугацаанд төлөөгүй бол зээлжих зэрэглэл бууруулна.
	Орлогод суурилсан зээл- 1.7% (хувьсах хүү)	Орлоготой болсон үед эргэн төлөлт эхэлдэг бөгөөд орлогын тодорхой хувийг Татварын албанаас суутгалын дагуу сар бүр төлнө. 10 жилийн хугацааны дотор төлж дуусгана.	- Цэргийн алба хаах хугацаанд төлөлтийг түр зогсооно. - Орлогын түвшин бага тохиолдолд төлөлтийг хойшлуулах, тодорхой хугацаанд төлөлтийн хэмжээг бууруулах боломжтой.	Төлөлтийн хугацааг сунгах боломжтой боловч зээлийн хүү нэмэгдэхгүй.
	Хөдөө орон нутгийн оюутны зээл-хүүгүй (0%)	Орлоготой болсны дараа 10 жилийн дотор төлнө (Татварын албанаас орлогоос суутгах замаар төлнө)	Хөдөө орон нутгаас гаралтай оюутнуудад хөнгөлөлтийн нөхцөлтэй - Зарим салбарын оюутнуудад 50%-100% чөлөөлөх боломжтой.	Төлөлтийн хугацааг сунгах боломжтой боловч зээлийн хүү нэмэгдэхгүй.
Хятад (China national center for student financial aid, n.d.)	Төв банкны зээлийн хүүтэй ижил, нэмэлт хүүгүй	Төгсөлтөөс хойш 2 жилийн дараа эргэн төлөлт эхэлдэг бөгөөд 6-15 жилийн хугацаанд төлж дуусгах боломжтой.	Сургуулиа төгсөөд хөдөө орон нутгийн зарим салбарт ажилласан тохиолдолд зээлийн 50-100%-ийг чөлөөлнө.	
Малайз ²⁶	PTPTN зээл нь хүүгүй (0%)	Төгсөлтөөс хойш 12 сарын дараа эргэн төлөлт эхэлнэ. Зээлийн эргэн төлөлтийн сард төлөх хамгийн бага хэмжээ нь сарын цалингийн 5% - 8% байна.	- Бакалаврын зэрэг болон түүнтэй дүйцэх боловсролын зэргээр их дээд сургуулийн өдрийн ангид суралцан заасан хугацаандаа Тэргүүлэх ангиллын Онц үнэлгээтэй	Дараах тохиолдолд зээлийн дэмжлэгийг түр зогсооно: - PNG/ GPA Шалгалтын дүн нь 2.0-с доогуур үнэлэгдсэн;

²⁶ Малайз Улс, Боловсролын зээлийн эргэн төлөлт (Education Loan Repayment) 2025, Хандах: <https://www.ptptn.gov.my/en/bayaran-balik/>
Хандсан: 2025.03.15

		Зээлийн эргэн төлөх хугацаа нь зээлийн үлдэгдэл дүнгээс шалтгаалж 5-20 жилийн хугацаанд үргэлжилнэ.	<p>төгссөн бол зээлийн эргэн төлөлтөөс чөлөөлж, зээлийг тэтгэлэг болгон хувиргах боломжтой.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Эргэн төлөлтөө урьдчилан төлөөд эхэлчихсэн зээлдэгчийг эхний 12 сарын хугацааны үйлчилгээний шимтгэлээс чөлөөлнө. - Зээл авагч нь ажил эрхлээгүй болон өдрийн ангид суралцаж байгаа бол боловсролын зээлийн эргэн төлөлтийг хойшлуулах боломжтой. 	<ul style="list-style-type: none"> - Улирсан; - Хүндэтгэх шалтгаангүй чөлөө авсан. <p>Дараах тохиолдолд бүрэн зогсооно:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зөвшөөрөгдсөн сургалтын хөтөлбөрт суралцахаа болих; - Сангаас авах зээлээ цуцлах; - Бичиг баримт, мэдээллийг хуурамчаар үйлдэх; - Дампуурлаа зарлах.
Азербайжан (FAQ, 2025)	<p>Нийгмийн боловсролын зээл-2%</p> <p>Стандарт боловсролын зээл-6%</p>	<p>Төгсөөд 2 жилийн хугацаанд ажилд орох эсвэл бизнес эрхлэх боломжтой. Энэ хугацааг хөнгөлөлтийн хугацаа гэж нэрлэх бөгөөд хэрэв зээлдэгч энэ хугацаанд ажил, аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхэлж байсан нь тогтоогдоогүй бол төгсөгчөөс зээлийн эргэн төлөлтийг шаардахгүй, хүү тооцохгүй.</p> <p>Хөнгөлөлтийн хугацаа дуусахаас өмнө хөдөлмөр эрхэлж, бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа нь тогтоогдвол зээлээ төлөх үүрэг нь тухайн үйл ажиллагаа эхэлсэн өдрөөс эхлэн үүсдэг. Боловсролын сургалтын зээлийг 10 жилийн дотор төлж дуусгах шаардлагатай.</p>	<p>Сурлагын амжилтаас хамааран хүү болон зээлийн эргэн төлөлтөд хөнгөлөлт нь үзүүлж болно. Тухайлбал: Нийгмийн төрлийн хичээлийн голч 71, стандарт төрлийн хичээлийн голч 91 ба түүнээс дээш оноотой оюутны тухайн улиралд авсан зээлийн хүү тооцохгүй; Бүх хичээлийн улирлын голч 91 ба түүнээс дээш оноотой оюутнууд Нийгмийн боловсролын зээлийн 50%, Стандарт боловсролын зээлийн 25%-ийг нөхөн төлөхөөс чөлөөлөгдөнө.</p>	<p>Ажил эрхэлж байгаа боловч төлбөрийн хуваарийн дагуу боловсролын зээлийг төлөөгүй хүмүүсийн зээлийн төлбөрийг ЗГ-ын журмаар цалин, бусад орлогоос хасна.</p> <p>Хуульд заасан тодорхой хүндэтгэх шалтгааны улмаас зээлийн эргэн төлөлтийн хугацааг 4 хүртэл жил хойшлуулах, энэ хугацаагаар гэрээний хугацааг сунгаж болно.</p>

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар.

Боловсролын зээлийн эргэн төлөлт, хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн нөхцөл, журам нь улс орон бүрийн эдийн засгийн нөхцөл, нийгмийн зорилт, төрийн оролцооноос хамааран харилцан адилгүй байна. Өндөр хөгжилтэй орнууд (Герман, АНУ, Өмнөд

Солонгос) орлогоос хамаарсан уян хатан төлбөрийн тогтолцоо, тодорхой нийгмийн бүлэгт чиглэсэн хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн бодлогыг хэрэгжүүлж байгаа бол Малайз, Азербайжан зэрэг улс оронд сурлагын амжилтад суурилсан урамшуулал, зээлийн хүүг тэглэх, чөлөөлөх зохицуулалт үр дүнтэй хэрэгжиж байна. Харин Монгол Улсад зээлийн хүүгүй нөхцөлтэй боловч хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн зохицуулалт байхгүй, мөн хариуцлага тооцох механизм харьцангуй хязгаарлагдмал байгаа нь бодлогын зохицуулалт, хэрэгжилтийг цаашид сайжруулах шаардлагатайг харуулж байна.

СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН

Боловсролыг төрөөс санхүүжүүлж дэмжих бодлого нь улс орон бүрд боловсролын бодлого, эдийн засгийн хүчин чадал, хөгжлийн түвшин, улам бүр өсөн нэмэгдсээр буй мэдлэг боловсрол, ур чадвартай хүний нөөцийн эрэлт хэрэгцээтэй уялдаж, өөр өөрийн онцлогтойгоор хөгжижээ. Тухайлбал, Германд боловсролын санхүүгийн дэмжлэгийг эрэлт хэрэгцээнд суурилсан Холбооны Сургалтын дэмжлэгийн тухай хууль (BAföG)-ийг хэрэгжүүлэх BaföG системээр дамжуулан олгодог бол Өмнөд Солонгост санхүүгийн дэмжлэгийн хүрээ сүүлийн жилүүдэд эрс тэлж, оюутны тэтгэлэг, зээлийг Өмнөд Солонгосын Оюутны тусламжийн сан цогцоор нь хариуцдаг болсон. Азербайжан Улс оюутны зээлийг төрөөс санхүүжүүлэх ажлыг 2021 оноос эхлүүлсэн ч хүний нөөцөө гадаадад сургаж бэлтгэх хөтөлбөрөө газрын тосны орлоготойгоо уялдуулан өргөн хүрээтэй санхүүжүүлдэг.

Судалгаанд авагдсан улс орнуудад оюутны санхүүгийн дэмжлэгийг төрөөс үзүүлэхдээ:

- Хэрэгцээнд суурилсан буцалтгүй тусламж, тэтгэлгийг нийгмийн зорилтот бүлэгт чиглүүлэх;
- Мэргэшлийн (мерит) тэтгэлгийг шилдэг авьяастнуудыг урамшуулахад зарцуулах;
- Төрийн албаны эрэлт хэрэгцээ, үндэсний бодлоготой уялдсан тусгай тэтгэлгийг олгох (АНУ, Малайз);
- Улс орныхоо эдийн засаг, төсөв мөнгийг бүрдүүлэгч гол салбар, бүтээгдэхүүнийхээ орлоготой нийцүүлэн хүний нөөцөө гадаадад сургаж, бэлтгэх (Азербайжан);
- Хөнгөлөлттэй болон орлогод суурилсан эргэн төлөгдөх зээлийн арга хэлбэрээр илүү олон оюутныг зээл тэтгэлэгт хамруулах;
- Түүнчлэн өргөн хүрээний арга механизмууд (сургалтын төлбөрөөс чөлөөлөх, ажилтай хослуулах боломж гэх мэт)-ыг давхар хэрэгжүүлэх нь үр дүнтэй болох нь харагдаж байна.

Судалгаанаас үзэхэд, нийгмийн хамгааллын бодлого сайтай улс орнуудад боловсролын зээл, тусламжийн төрөл болон хамрах хүрээ илүү өргөн байна. Тухайлбал, Германд ахлах сургууль, мэргэжлийн болон их дээд сургуулийн суралцагч төдийгүй суралцахтай холбоотой дадлагажигч нь боловсролын зээлд хамрагдах боломжтой. Малайзад дипломын сургалт, алсын зайн болон эчнээ сургалтын суралцагч боловсролын зээл авч болно. Энэ нь боловсролын санхүүгийн дэмжлэгийг илүү хүртээмжтэй болгох, суралцагчдыг тэгш хамруулах боломжийг бүрдүүлдэг байна.

Боловсролын зээл, тусламжийг санхүүжүүлж буй хэлбэр нь ихэнх улс оронд төрөөс бүрэн эсвэл, хэсэгчилсэн байдлаар санхүүжүүлдэг бол зарим улс оронд төрийн дэмжлэгтэйгээр банк, хувийн хөрөнгө оруулалтыг ашигладаг. Тухайлбал, Өмнөд Солонгост Оюутны тусламжийн сан нь Боловсролын яамны зөвшөөрөлтэйгээр бонд гаргах замаар хөрөнгө босгох, боломжтой бол, Хятадад Үндэсний хөгжлийн банк нь боловсролын зээлийг бага хувийн хүүтэйгээр олгодог.

Мөн судалгаанд авагдсан улс орнуудад тэтгэлэг, ялангуяа боловсролын зээл нь суралцагчийн сургалтын төлбөр болон амьжиргааны зардлыг хамтад нь бүрэн санхүүжүүлэх нь нийтлэг байна. Монгол Улсын хувьд Боловсролын зээлийн сангаас

оюутнуудад, ялангуяа дотоодын их, дээд сургуульд суралцагчдад олгож буй зээл, тэтгэлэг нь зөвхөн сургалтын төлбөрийг чөлөөлөхөд чиглэсэн тул суралцагчийн дотуур байр, амьжиргааны гэх зэрэг бусад зардлууд төдийлөн багтдаггүй. Харин гадаадын боловсролын байгууллагад суралцагчид олгох тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж нь сургалтын болон амьжиргааны зардлуудыг санхүүжүүлдэг ч сургалтын зээл нь зөвхөн сургалтын зардлын 50 хувийг санхүүжүүлж байна. Тиймээс оюутны боловсролын санхүүжилтийн дэмжлэгт эдгээр бусад зардлуудыг бүрэн хамруулж цогц байдлаар олгох нь илүү чухал болох нь бусад улс орнуудын туршлагаас харагдаж байна.

Боловсролын зээлийн эргэн төлөлтийн хугацаа, хойшлуулах боломж, хөнгөлөлт чөлөөлөлт нь улс орон бүрд харилцан адилгүй боловч ихэнх улсад аль болох суралцагчид санхүүгийн дарамт багатай байлгах, шилдэг суралцагчийг урамшуулах, зорилтот бүлгийг дэмжих зэрэг бодлогыг баримталж байна. Тухайлбал, Өмнөд Солонгост зээлийн эргэн төлөлтийг орлоготой болсон үедээ хийх тусгай зээл, хөнгөлөлтийн нөхцөлтэй. Малайз, Германд шилдэг суралцагчийн зээлийг хэсэгчлэн буюу бүрэн чөлөөлдөг бол зээлийн эргэн төлөлтийг уян хатан байдлаар зохицуулах, хойшлуулах олон боломжуудыг олгодог.

НОМ ЗҮЙ

- *Federal Student Aid an office of the US department of education.* (2025). Получено из <https://studentaid.gov/about>
- *Federal student aid an office of the US. department of education.* (2025). Получено из <https://studentaid.gov/>
- *Боловсролын зээлийн сан.* (2025). <https://elf.gov.mn/>
- Loans, Т. о. (15 03 2025 г.). KOSAF: https://www.kosaf.go.kr/eng/jsp/aid/aid03_01.jsp
- Scholarships, Т. о. (15 03 2025 г.). Получено из KOSAF: https://www.kosaf.go.kr/eng/jsp/aid/aid02_01_01.jsp?ttab1=1
- Scholarships, Т. о. (б.д.). KOSAF: https://www.kosaf.go.kr/eng/jsp/aid/aid02_01_01.jsp?ttab1=2
- Scholarships, Т. о. (б.д.). KOSAF: https://www.kosaf.go.kr/eng/jsp/aid/aid02_01_01.jsp?ttab1=3
- Fund, E. S. (б.д.). The Educational Student Loan Fund: <https://ttkf.edu.az/en/faq#:~:text=,educational%20loan>
- Loan, E. (2025). The National Higher Education Fund Corporation: <https://www.ptptn.gov.my/en/pinjaman-pendidikan/>
- Grants, F. P. (б.д.). FAFSA: <https://studentaid.gov/understand-aid/types/grants/pell>
- Гадаад зээл, т. (2025). Боловсролын зээлийн сан: <https://elf.gov.mn/>
- Сургалтын төлбөрийн буцалтгүй тусламж, т. (2025). Получено из Боловсролын зээлийн сан: <https://elf.gov.mn/>
- авлага, О. з. (2025). KOSAF. <https://www.kosaf.go.kr/ko/tuition.do?pg=tuition13>
- харах, О. з. (2025). KOSAF: <https://www.kosaf.go.kr/ko/tuition.do?pg=tuition02>
- FAQ. (2025). Получено из Educational Student Loan Fund: <https://ttkf.edu.az/en/faq>
- Forgiveness, S. L. (б.д.). FAFSA: <https://studentaid.gov/manage-loans/forgiveness-cancellation#fast-facts>
- Боловсролын зээлийн сан. (2025). <https://elf.gov.mn/home-1/>
- PPC, T. S. (2024). China refines financial aid for students: (China national center for student financial aid) www.xszz.edu.cn
- China national center for student financial aid. (2025). China national center for student financial aid: <https://www.xszz.edu.cn/>
- China scholarship council. (2025). China scholarship council: <https://www.csc.edu.cn/>
- China national center for student financial aid. (2024). дээд боловсролын оюутны санхүүгийн тусламжийн бодлого: <https://www.xszz.edu.cn/n40/c7154/content.ht>
- Боловсролын зээлийн сан. (2025). Боловсролын зээлийн сан: <https://elf.gov.mn/home-1/>
- Bundesministerium für Bildung und Forschung. (2). https://www.xn--bafg-7qa.de/bafoeg/de/home/home_node.html
- KOSAF. (2025). <https://www.kosaf.go.kr/eng/jsp/main.jsp>
- CSC. (2025). <https://www.csc.edu.cn/>
- CSC. (2025). <https://www.csc.edu.cn/>
- China national center for student financial aid. (2025). Получено из www.xszz.edu.cn
- National Higher Education Fund Corporation. (2025). Получено из <https://www.ptptn.gov.my/en/>
- TTKF. (2025). <https://ttkf.edu.az/en>
- Тавил, С. (б.д.). "Тогтвортой хөгжлийн зорилго 4-боловсрол 2030"-ыг дэлгэрүүлж ойлгох нь. 2025.
- FSA. (2025). Federal Student Aid: <https://studentaid.gov/>
- FSA. (2025). Types of Financial Aid: <https://studentaid.gov/understand-aid/types>
- PTPTN. (2025). Loan Application: <https://www.ptptn.gov.my/en/pinjaman-pendidikan/>
- KOSAF. (2025). Оюутны зээлийн нэгдсэн мэдээлэл (한눈에 보는 학자금대출): <https://www.kosaf.go.kr/ko/tuition.do?pg=tuition02>

- China national center for student financial aid. (2024). Получено из дээд боловсролын оюутны санхүүгийн тусламжийн бодлого (普通高等教育学生资助政策):
<https://www.xszz.edu.cn/n40/c7154/content.html>
- KOSAF. (2025). https://www.kosaf.go.kr/ko/tuition.do?pg=tuition04_09_01&type=scholar
- FSA. (2025). Financial Aid Eligibility: <https://studentaid.gov/understand-aid/eligibility>
- FSA. (2025). Filling Out the FAFSA® Form: <https://studentaid.gov/apply-for-aid/fafsa/filling-out>
- KOSAF. (2025). https://www.kosaf.go.kr/eng/jsp/aid/aid02_02.jsp
- PTPTN. (2025). <https://www.ptptn.gov.my/en/e-perkhidmatan-pinjaman/>
- TTKF. (2025). What is the order of students' applications on the TTKF portal:
<https://ttkf.edu.az/en/faq>
- CSC scholarship. (2025). https://www.chinesescholarshipcouncil.com/zh-CN/#google_vignette
- CSC. (2025). <https://www.csc.edu.cn/chuguo>
- FSA. (2025). Filling Out the FAFSA® Form: <https://studentaid.gov/apply-for-aid/fafsa/filling-out#sign-submit>
- Bundesministerium für Bildung und Forschung. (2025). https://www.xn--bafg-7qa.de/bafoeg/de/das-bafoeg-alle-infos-auf-einen-blick/das-bafoeg-alle-infos-auf-einen-blick_node.html
- KOSAF. (2025). <https://www.kosaf.go.kr/ko/tuition.do?pg=tuition02>
- China national center for student financial aid. (2024). Дээд боловсролын оюутны санхүүгийн тусламжийн бодлого: <https://www.xszz.edu.cn/n40/c7154/content.html>
- PTPTN. (2025). <https://www.ptptn.gov.my/en/pinjaman-pendidikan/>
- TTKF. (2025). <https://ttkf.edu.az/en/faq>
- PTPTN-Tabung Pendidikan. (2025). <https://www.ptptn.gov.my/en/>
- The Educational Student Loan Fund. (2025). For which students and what benefits are available in educational loans?: <https://ttkf.edu.az/en/faq>
- Federal Student Aid. (2025). Direct Subsidized and Direct Unsubsidized Loans:
<https://studentaid.gov/understand-aid/types/loans/subsidized-unsubsidized>
- Оюутны зээлийн гарын авлага-(KOSAF). (2025).
https://www.kosaf.go.kr/ko/tuition.do?pg=tuition05_01_08
- China national center for student financial aid. (б.д.). Дээд боловсролын оюутны санхүүгийн тусламжийн бодлого: <https://www.xszz.edu.cn/n40/c7154/content.html>

ХАВСРАЛТ

Боловсролын зээлийн сангаас олгодог санхүүгийн дэмжлэгийн төрөл, түүнд хамрагдах этгээд, тавигдах шаардлага (Хүснэгт 2-ын дэлгэрэнгүй мэдээллийн эндээс үзнэ үү)

Улс	Дэмжлэгийн төрөл	Хамрагдах эрх бүхий этгээд	Тавигдах шаардлага
Монгол	Дотоодын тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж, зээл (Сургалтын төлбөрийн буцалтгүй тусламж, 2025)		
	Сургалтын төлбөрийн буцалтгүй тусламж (Дэд бакалавр, бакалавр, магистр, доктор)	<ul style="list-style-type: none"> - Хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагч; - бүтэн өнчин суралцагч; - Эцэг, эх нь хоёулаа, эсхүл хагас өнчин бол эцэг/ эх нь хөгжлийн бэрхшээлтэй өрхийн гишүүн; - Хөдөлмөрийн чадвараа алдсан гишүүнтэй өрхийн гишүүн; - Цаатан, Урианхай, Тува өрхийн суралцагч; - “Монголын сайхан бичигтэн” уралдааны эхний 3 байр эзэлсэн суралцагч; - Нэг гэр бүлийн 3 болон түүнээс дээш хүүхэд нь дотоодын сургалтын байгууллагын бакалаврын үндсэн хөтөлбөрт зэрэг суралцагчийн нэг хүүхэд. 	<ul style="list-style-type: none"> - Монгол Улсын иргэн байх; - Боловсролын цахим мэдээллийн системд бүртгэгдсэн байх; - 50-аас дээш хувийн үнэлгээ авсан сургалтын байгууллагад суралцах; - Магадлан итгэмжлэгдсэн сургалтын хөтөлбөрөөр суралцах; - Дэд бакалавр, бакалавр, магистр, докторын хөтөлбөрт хоёр дахь мэргэжил эзэмшихээр суралцаагүй байх; - Суралцагчид сургалтын төлбөрийн зориулалтаар буцалтгүй тусламж олгох бөгөөд буцалтгүй тусламжаар үргэлжлүүлэн суралцах тохиолдолд өмнөх улирлын голч дүн 2.0-оос доошгүй байна.
	Багш, ажилтан болон багш мэргэжлээр суралцагчийн тэтгэлэг (Бакалавр, магистр)	<ul style="list-style-type: none"> - Багш мэргэжлийн сонгон бүлгийн төгсөгч; - Багш мэргэжлээр бакалаврын хөтөлбөрт суралцагч; - Дадлагажигч багш; - Боловсролын (01) чиглэлээр магистрын хөтөлбөрт суралцагч; - Багш мэргэжлээр хөрвөх бакалаврын хөтөлбөрийн суралцагч; - 15 жил тасралтгүй ажилласан багш, ажилтны нэг хүүхэд. 	<ul style="list-style-type: none"> - Монгол Улсын иргэн байх; - Боловсролын цахим мэдээллийн системд бүртгэгдсэн байх; - Багш, суралцагч дэмжлэгээр үргэлжлүүлэн суралцах; тохиолдолд өмнөх улирлын голч дүн нь багш бэлтгэх бакалаврын сургалтын үндсэн хөтөлбөрөөр суралцагч бол 2.7-оос доошгүй, магистрын сургалтын үндсэн хөтөлбөрөөр суралцагч бол 3.0-оос доошгүй; - Багш, ажилтны хүүхэд бол өмнөх улиралд сонгон судалсан бүх хичээлд амжилттай үнэлэгдсэн байх.
	Зарим эрэлттэй мэргэжлээр	<ul style="list-style-type: none"> - Сувилагч, нийгмийн ажилтан, номын санч, хоол зүйч мэргэжлийн үндсэн хөтөлбөрөөр суралцагчид олгох; - Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд боловсрол олгох хэл засалч, хөдөлгөөн засалч, хөдөлмөр засалч, сэтгэл зүйч, 	<ul style="list-style-type: none"> - Монгол Улсын иргэн байх; - Боловсролын цахим мэдээллийн системд бүртгэгдсэн байх; - 50-аас дээш хувийн үнэлгээ авсан сургалтын байгууллагад суралцах;

<p>суралцагчийн тэтгэлэг²⁷ (Дэд бакалавр, бакалавр)</p>		<p>арга зүйч мэргэжлийн үндсэн хөтөлбөрөөр суралцагчид олгох.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Дэд бакалаврын үндсэн хөтөлбөрт элсэн суралцагч нь элсэлтийн шаардлага хангасан байх, үргэлжлүүлэн суралцагч нь өмнөх улирлын голч дүн 2.8-аас доошгүй байх; - Дотоодын сургалтын байгууллагын суралцагчид элсэх мэргэжлийн хичээлийн элсэлтийн шалгалтад 501-ээс дээш оноо авсан тохиолдолд 100 хувийн, үргэлжлүүлэн суралцагчид өмнөх улиралд 2.8-3.0 хүртэл голч дүнтэй суралцсан тохиолдолд 70 хувийн, 3.0 болон түүнээс дээш голч дүнтэй суралцсан тохиолдолд 100 хувийн сургалтын төлбөрийн тэтгэлэг олгоно. - Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд боловсрол олгох чиглэлээр заасан мэргэжлийг 2 дахь мэргэжлээр сонгон дэд бакалавр, бакалаврын үндсэн хөтөлбөрөөр суралцаж болно. - Төгсөөд төрийн болон орон нутгийн өмчийн сургуулийн өмнөх боловсролын, ерөнхий боловсролын, мэргэжлийн болон техникийн боловсролын сургалтын байгууллагад, мэргэжлээрээ, орон нутагт 3-аас доошгүй жил эсхүл нийслэлд 5-аас доошгүй жил тогтвортой ажиллах нөхцөлийг хүлээн зөвшөөрсөн байна.
<p>Сургалтын төлбөрийн хөнгөлөлт (бакалавр, магистр, доктор)</p>		<p>Орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн өмчийн сургалтын байгууллагад дэд бакалавр, бакалавр, магистр, докторын үндсэн хөтөлбөрөөр суралцах суралцагч</p> <p>(Сургалтын төлбөрийн 50 хувийн хөнгөлөлт үзүүлнэ)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Монгол Улсын иргэн байх; - Холбогдох журмын дагуу элссэн, боловсролын цахим мэдээллийн системд бүртгэгдсэн байх; - Элсэн суралцагч бол элсэлтийн шаардлага хангаж, дэд бакалавр, бакалаврын үндсэн хөтөлбөрт элссэн байх, үргэлжлүүлэн суралцагч бол өмнөх улирлын голч дүн 2.8-аас доошгүй байх; - Магистр, докторын үндсэн хөтөлбөрт элсэн суралцагч бол өмнөх боловсролын зэргийн дипломын голч дүн 2.8-аас доошгүй байх, үргэлжлүүлэн суралцагч бол өмнөх улирлын голч дүн 2.8-аас доошгүй байх; - Суралцагч Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 3.1.2-т заасан нийгмийн халамжийн дэмжлэг, туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай өрхийн гишүүн байх.

²⁷ Монгол Улс, Гадаадын болон дотоодын дээд боловсролын сургалтын байгууллагад суралцагчид тэтгэлэг, зээл олгох, эргэн төлүүлэх, буцалтгүй тусламж олгох, дэмжлэг үзүүлэх журам (2024), 7-р зүйл. Хандах:

<https://legalinfo.mn/mn/detail?Lawid=17089882308271&showtype=1> Хандсан: 2025.03.01

	Оюутны хөгжлийн зээл (бакалавр, магистр, доктор)	<ul style="list-style-type: none"> - Тэргүүлэх, эсхүл эрэлттэй мэргэжлээр дэд бакалавр, бакалавр, магистр, докторын үндсэн хөтөлбөрөөр суралцагч; - Орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн өмчийн сургалтын байгууллагад дэд бакалавр, бакалавр, магистр, докторын үндсэн хөтөлбөрөөр суралцагч; - Цэргийн мэргэжил олгох сургалтад хамрагдсан суралцагч. 	<ul style="list-style-type: none"> - Монгол Улсад шаардлагатай тэргүүлэх болон эрэлттэй мэргэжлээр...үндсэн хөтөлбөрт суралцагч Монгол Улсын иргэн байх; - Үндэсний эрэмбийн 50-аас дээш хувийн үнэлгээ авсан сургалтын байгууллагад суралцах; - Магадлан итгэмжлэгдсэн сургалтын хөтөлбөрөөр суралцах; - Дэд бакалавр, бакалавр, магистр, докторын хөтөлбөрт хоёр дахь мэргэжил эзэмшихээр суралцаагүй байх зээл авснаас бусад тохиолдолд сангийн хөрөнгөөр суралцаагүй байх; - Шинээр элсэгчийн ЭЕШ-ын дундаж оноо 500 болон түүнээс дээш байх; - Үндсэн хөтөлбөрөөр суралцаж байгаа бакалаврын шатлалын оюутны голч дүн 2.8 болон түүнээс дээш байх; - Үндсэн хөтөлбөрөөр суралцаж байгаа магистрант, докторантын голч дүн 2.8 болон түүнээс дээш байх; - Дээд боловсролын удирдлага мэдээллийн системд бүртгэгдсэн байх; - Цэргийн мэргэжил олгох сургалтад хамрагдсан ЭЕШ-д 500 болон түүнээс дээш оноо авсан элсэгч байх; - Өрийн мэдээллийн нэгдсэн санд зээлийн үлдэгдэлгүй, Зээлийн мэдээллийн санд бусад этгээдээс авсан хугацаа хэтэрсэн зээлийн үлдэгдэлгүй байх.
	Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн нэрэмжит тэтгэлэг ²⁸ (бакалавр)	<p align="center">Гадаадын тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж, зээл (Гадаад зээл, 2025)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Монгол Улсын нийт сум, хороо бүрээс шалгарсан суралцагчид олгох; - Олон улсын олимпиадад медальт байрт шалгарсан суралцагчид олгох. 	<p><u>Монгол Улсын нийт сум, хороо бүрээс шалгарсан суралцагчид олгох тэтгэлэг:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Тэтгэлгийн бэлтгэл хөтөлбөр (цаашид "бэлтгэл хөтөлбөр" гэх)-т элсэж, 60 болон түүнээс дээш хувийн үнэлгээтэй төгссөн байх; - Гадаадын тухайн сургалтын байгууллагын шаардлага хангасан байх. <p><u>Бэлтгэл хөтөлбөрт хамрагдах иргэд:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Сүүлийн 3-аас доошгүй жил ерөнхий боловсролын сургуулийн хамран сургах тойргийн дагуу харьяалагдах сум, хороондоо суралцан төгссөн байх;

²⁸ Монгол Улс, Гадаадын болон дотоодын дээд боловсролын сургалтын байгууллагад суралцагчид тэтгэлэг, зээл олгох, эргэн төлүүлэх, буцалтгүй тусламж олгох, дэмжлэг үзүүлэх журам (2024), 3-р зүйл. Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail?Lawid=17089882308271&showtype=1> Хандсан: 2025.03.01

		<ul style="list-style-type: none"> - Тухайн жилийн элсэлтийн ерөнхий шалгалтын "гадаад хэл-математик", "гадаад хэл-физик", "гадаад хэл-хими", "гадаад хэл-биологи" гэсэн хувилбарын хэмжээст онооны дунджаар 550, түүнээс дээш оноо авсан байх; - Дээрх онооны дунджаар хамгийн өндөр оноо авч, сум, хороондоо тэргүүлсэн байх; <p><u>Олон улсын олимпиадад медальт байрт шалгарсан суралцагчид олгох тэтгэлэг:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Олон улсын олимпиадын хорооноос зохион байгуулдаг математик, физик, хими, биологи, газарзүй, мэдээлэл зүйн хичээлээр сүүлийн 3 жил зохион байгуулагдсан олимпиадад медальт байрт шалгарсан байх; - Дэлхийн шилдэг 100-д багтсан сургалтын байгууллагад бакалаврын үндсэн хөтөлбөрөөр суралцах урилга авсан байх.
Монгол Улсын Засгийн газрын тэтгэлэг (Магистр, доктор)	<ul style="list-style-type: none"> - Магистрын зэргийн өмнөх хэлний бэлтгэл, ахисан түвшний сургалтад суралцах төрийн албан хаагч; - Тэргүүлэх, эсхүл эрэлттэй мэргэжлээр магистр докторын үндсэн хөтөлбөрт суралцагч; - Техникийн боловсролын сургалтын байгууллагын олон улсын хөтөлбөрийг дотоодын сургуульд төгсөж, тухайн мэргэжлийн чиглэлээрээ гадаадын сургалтын байгууллагад үндсэн хөтөлбөрөөр дэвшин суралцагч. 	<ul style="list-style-type: none"> - Монгол Улсын иргэн байх; - гадаадын сургалтын байгууллагад магистр, докторын хөтөлбөрт өмнө нь суралцаагүй байх; - Зээл авснаас бусад тохиолдолд сангийн хөрөнгөөр суралцаагүй байх; - Үндсэн хөтөлбөрөөр суралцах шаардлага хангаж, урилга авсан байх. <p><u>Магистрын зэргийн өмнөх хэлний бэлтгэл, ахисан түвшний сургалтад суралцах төрийн албан хаагч:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Тухайн салбартаа мэргэжлийн чиглэлээрээ 5-аас доошгүй жил ажилласан, үндсэн ажилтан байх; - Сүүлийн 3 жилийн үнэлгээгээр “маш сайн” буюу 85-аас дээш хувийн үнэлгээ авсан байх; - Тухайн байгууллага захиалга өгсөн байх; - Гадаадын сургалтын байгууллагад суралцан төгсөж ирээд 5 жил ажиллах боломжтой байх (өндөр насны болон цэргийн тэтгэвэр тогтоолгох насны хязгаар, төрийн тусгай албаны 20-25 жил ажилласан байх нөхцөлөөс үлдсэн хугацаа 10 жилээс доошгүй байх). <p><u>Тэргүүлэх мэргэжлийн чиглэлээр магистр, докторын үндсэн хөтөлбөрт суралцагч:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Элсэн суралцагч бол тухайн сургалтын байгууллагад үндсэн хөтөлбөрөөр суралцах шаардлага хангаж, урилга авсан байх;

		<ul style="list-style-type: none"> - Хэлний онооны шаардлага хангасан байх, үргэлжлүүлэн суралцагч бол өмнөх улирлын голч дүн авбал зохих үнэлгээний 75 хувиас доошгүй байх. <p><u>Техникийн боловсролын сургалтын байгууллагын олон улсын хөтөлбөрийг дотоодын сургуульд төгсөж, тухайн мэргэжлийн чиглэлээрээ гадаадын сургалтын байгууллагад үндсэн хөтөлбөрөөр дэвшин суралцагч:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Нийтлэг шаардлагаас гадна тэргүүлэх, эсхүл эрэлттэй мэргэжлийн чиглэлээр суралцагч байх гэсэн тусгай шаардлагыг хангасан байна.
<p>Засгийн газар хоорондын гэрээгээр суралцагчийн тэтгэлэг</p> <p>(Бакалавр, магистр, доктор)</p>	Монгол Улсаас гадаад улсад суралцах суралцагч.	<ul style="list-style-type: none"> - Монгол Улсын иргэн байх; - Тэргүүлэх, эсхүл эрэлттэй мэргэжлийн чиглэлээр үндсэн хөтөлбөрөөр суралцах; - Бакалавр, магистр, докторын хөтөлбөрт хоёр дахь мэргэжил эзэмшихээр суралцаагүй байх; - Зээл авснаас бусад тохиолдолд сан болон төсвийн хөрөнгөөр суралцаагүй байх; - Элсэн суралцагч бол үндсэн хөтөлбөрөөр суралцах шаардлага хангаж, урилга авсан байх; - Үргэлжлүүлэн суралцагч бол өмнөх улирлын голч дүн авбал зохих үнэлгээний 75 хувиас доошгүй байх; - Тэтгэлгээр үргэлжлүүлэн суралцах тохиолдолд өмнөх улирлын голч дүн Монгол Улсаас гадаад улсад суралцагч бол авбал зохих үнэлгээний 75 хувиас доошгүй байх, гадаад улсаас Монгол улсад суралцагч бол 2.0-оос доошгүй байна.
<p>Хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчид олгох буцалтгүй тусламж</p>	Хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагч. (Гадаадын сургалтын байгууллагад суралцагчид сургалтын төлбөрийн болон амьжиргааны зардал (дотуур байрны болон хүнсний зардал)-ын буцалтгүй тусламж олгоно)	<ul style="list-style-type: none"> - Монгол Улсын иргэн байх; - бакалавр, магистр, докторын хөтөлбөрт хоёр дахь мэргэжил эзэмшихээр суралцаагүй байх; - зээл авснаас бусад тохиолдолд сан болон төсвийн хөрөнгөөр суралцаагүй байх; - элсэн суралцагч бол үндсэн хөтөлбөрөөр суралцах шаардлага хангаж урилга авсан байх, - үргэлжлүүлэн суралцагч бол дараагийн улиралд дэвшин суралцах эрхээ авсан байх.
<p>Зарим эрэлттэй мэргэжлээр суралцагчид олгох буцалтгүй тусламж</p>	Гадаадын сургалтын байгууллагад суралцах хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд боловсрол олгох багш, хэл засалч, хөдөлгөөн засалч, хөдөлмөр засалч, дохионы хэлний багш, сэтгэл зүйч, арга	<ul style="list-style-type: none"> - Монгол Улсын иргэн байх; - зээл авснаас бусад тохиолдолд сангийн хөрөнгөөр суралцаагүй байх; - элсэн суралцагч бол үндсэн хөтөлбөрөөр суралцах шаардлага хангаж, урилга авсан байх,

		зүйч мэргэжлийн бакалаврын үндсэн хөтөлбөрөөр суралцагч	- үргэлжлүүлэн суралцагч бол өмнөх улирлын голч дүн авбал зохих үнэлгээний 75 хувиас доошгүй байна.
	Сургалтын зээл	Дэлхийн шилдэг 50-д багтсан сургалтын байгууллагын бакалаврын үндсэн хөтөлбөрт суралцах эрх авсан суралцагч. (Сургалтын төлбөрийн 50 хүртэл хувийг ЗГ-аас зээлээр санхүүжүүлнэ)	<ul style="list-style-type: none"> - Монгол Улсын иргэн байх; - Бакалаврын хөтөлбөрт хоёр дахь мэргэжил эзэмшихээр суралцаагүй байх; - Зээл авснаас бусад тохиолдолд энд дурдсан сан болон төсвийн хөрөнгөөр суралцаагүй байх; - Суралцагч Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд заасны дагуу Өрийн мэдээллийн нэгдсэн санд зээлийн үлдэгдэлгүй, Зээлийн мэдээллийн санд бусад этгээдээс авсан хугацаа хэтэрсэн зээлийн үлдэгдэлгүй байх; - Дэлхийн шилдэг их сургуулиудын зэрэглэл тогтоодог олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн "Times Higher Education World University Rankings", эсхүл "Academic Ranking of World Universities" байгууллагын сүүлд тогтоосон эрэмбийн жагсаалтын эхний 20-д багтсан сургалтын байгууллагад бакалаврын үндсэн хөтөлбөрөөр суралцах урилга авсан бол мэргэжил харгалзахгүй, 21-50-д багтсан сургалтын байгууллагад бакалаврын үндсэн хөтөлбөрөөр суралцах урилга авсан бол тэргүүлэх, эсхүл эрэлттэй мэргэжлийн чиглэлээр суралцах.²⁹
АНУ	Холбооны тэтгэлэг (Pell Grant) (Grants, n.d.)	Бага орлоготой бакалаврын түвшний суралцагч (Тэтгэлгийн хэмжээ жил бүр өөрчлөгддөг. 2024-2025 онд жилд 7,395 доллар хүртэл)	<ul style="list-style-type: none"> - АНУ-ын иргэн байх; - FAFSA маягтаар гэр бүлийн орлого, санхүүгийн түвшнийг тодорхойлсон байх; - Холбооны санхүүгийн ерөнхий шаардлагыг хангасан байх: Үүнд, хүчин төгөлдөр нийгмийн даатгалын дугаар эзэмших, холбооны оюутны зээлийн өргүй байх; - Магадлан итгэмжлэгдсэн их, дээд сургууль, коллежид элссэн байх; - Сургалтын хугацаандаа зохих амжилт үзүүлж, сургалтын байгууллагынхаа шаардлагыг хангаж байх.
	Холбооны нэмэлт боловсролын	Санхүүгийн онцгой хэрэгцээтэй бакалаврын түвшний суралцагч. (Жилд 4000 доллар хүртэл)	<ul style="list-style-type: none"> - Санхүүгийн хэрэгцээ, шаардлагыг тодорхойлох; - Сургалтын хөтөлбөрт элссэн байх.

²⁹ Монгол Улс, Гадаадын болон дотоодын дээд боловсролын сургалтын байгууллагад суралцагчид тэтгэлэг, зээл олгох, эргэн төлүүлэх, буцалтгүй тусламж олгох, дэмжлэг үзүүлэх журам (2024), 10-р зүйл. Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail?Lawid=17089882308271&showtype=1> Хандсан: 2025.03.01

тэтгэлэг (FSEOG)		
Багшийн мэргэжлээр суралцагчдын тэтгэлэг (TEACH Grant)	Багшийн мэргэжлээр суралцаж буй бакалаврын түвшний суралцагч. (Жилд 4000 доллар хүртэл)	<ul style="list-style-type: none"> - Бакалавр эсвэл магистрын түвшний сургалтын байгууллагад элссэн байх; - Сургуулиа төгссөний дараа 4 жилийн турш бага орлоготой сургуулиудад багшлах гэрээг зөвшөөрсөн байх.
Ирак, Афганистаны үрэгдэгсдийн тэтгэлэг (Iraq and Afghanistan Service Grant)	Эцэг, эх нь Ирак, Афганистанд алба хааж байхдаа нас барсан гэр бүлийн суралцагч.	<ul style="list-style-type: none"> - АНУ-ын иргэн, эсвэл оршин суугч байх; - Эцэг, эх нь Ирак, эсвэл Афганистанд алба хааж байхдаа нас барсан; - Pell Grant авах эрхгүй байх.
Холбооны зээл- шууд татаастай зээл (Direct Subsidized Loans)	Санхүүгийн хэрэгцээтэй бакалаврын болон төгсөлтийн дараах түвшний суралцагч.	<ul style="list-style-type: none"> - Санхүүгийн хэрэгцээтэй байх; - Сургалтын хөтөлбөрт элссэн байх; - Хүүгийн төлбөрийг сургуулиа төгссөний дараа төлж эхэлнэ.
Холбооны зээл- шууд татаасгүй зээл (Direct Unsubsidized Loans)	Бакалаврын болон төгсөлтийн дараах түвшний суралцагч.	<ul style="list-style-type: none"> - Санхүүгийн хэрэгцээ харгалзахгүй; - Сургалтын хөтөлбөрт элссэн байх; - Хүүгийн төлбөрийг өөрөө хариуцна.
Шууд татаастай нэмэлт зээл (Direct PLUS Loans)	Эцэг эх, эсвэл төгсөлтийн дараах түвшний суралцагч.	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэдтэй суралцагч байх; - Сургалтын хөтөлбөрт элссэн байх; - Зээлийн эрхтэй байх.
Ажиллах боломжийн тэтгэлэг (Work- Study)	Санхүүгийн хэрэгцээтэй, бакалаврын болон төгсөлтийн дараах түвшний суралцагч.	<ul style="list-style-type: none"> - Санхүүгийн хэрэгцээ, шаардлагыг тодорхойлсон байх; - Сургалтын хөтөлбөрт элссэн байх; - Хагас цагийн ажил хийх боломжтой байх.

Герман ³⁰	Тэтгэлэг, буцалтгүй тусламж ³¹	<ul style="list-style-type: none"> - ЕБС-ийн ахлах ангийн суралцагч; - МСҮТ-ийн суралцагч; - Оройн сургуулийн суралцагч. 	<ul style="list-style-type: none"> - Герман Улсын иргэн байх; - Германд оршин суух зөвшөөрөлтэй гадаадын иргэд: ажлын болон оршин суух зөвшөөрөлтэй; - Бага орлоготой, гэр бүлээ тэжээдэг, хагас болон бүтэн өнчин суралцагч; - Сургалтын хөтөлбөрт элссэн байх.
	Тэтгэлэг болон хөнгөлөлттэй зээлийн хослол (50% тэтгэлэг, 50% хүүгүй зээл)	<ul style="list-style-type: none"> - Их дээд сургууль, коллежийн оюутнууд. (Сургалтын дэмжлэгийн 50 хувь нь буцалтгүй тусламж хэлбэрээр, 50 хувийг зээл хэлбэрээр авах боломжтой. Суралцагч зөвхөн буцалтгүй тусламж хэлбэрээр олгох хэсгийг авч, зээл хэсгийг авахгүй байсан ч болно) 	<ul style="list-style-type: none"> - Германы иргэн эсвэл тодорхой нөхцөлд ЕХ-ны иргэн; - Германд байнгын оршин суух зөвшөөрөлтэй гадаадын иргэн; - Санхүүгийн хэрэгцээний үнэлгээ (эцэг эхийн орлого); - Насны хязгаар (45 хүртэлх нас); - Бүтэн цагийн сургалтанд хамрагдах.
	Нэмэлт дэмжлэг (гадаадад суралцах дэмжлэг, хөгжлийн бэрхшээл, жирэмслэлт, хүүхэд асаргааны нэмэгдэл)	<ul style="list-style-type: none"> - <u>Гадаадад суралцах дэмжлэг (бүрэн тэтгэлэг):</u> <ul style="list-style-type: none"> ○ Их, дээд сургууль, академийн суралцагчид; (зөвшөөрөгдсөн нөхцөлтэй); ○ Ахлах ангийн сурагчид (11, 12-р анги, зарим 10-р анги); ○ Мэргэжлийн боловсролын байгууллагын суралцагч; ○ Оюутны хөтөлбөрийн шаардлага хангасан дадлага хийх суралцагч; ○ ЕХ ба Швейцарт суралцаж буй суралцагч. - <u>Жирэмслэлт, хөгжлийн бэрхшээл, хүүхэд асрах шалтгаанаар сургалтын дээд хугацаанаас хэтэрсэн үед үргэлжлүүлэн олгох дэмжлэг (санхүүжилтийг сунгагдсан хугацаанд буцалтгүй тусламжийн хэлбэрээр олгоно.)</u> <ul style="list-style-type: none"> - Жирэмсэн суралцагч; - 14 хүртэлх насны хүүхэдтэй суралцагч; - Хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагч. 	<ul style="list-style-type: none"> - Германд оршин суух эрхтэй байх; - Сургалтын хугацаа 6 сараас дээш байх; - Гадаадад суралцах нь боловсролын хувьд ач холбогдолтой байх; - Германы их, дээд сургуулиас зөвшөөрөгдсөн байх.

³⁰ ХБНГУ, Bundesgesetz über individuelle Förderung der Ausbildung, Хандах: https://www.gesetze-im-internet.de/baf_g/index.html- Хандсан: 2025.03.10

³¹ ХБНГУ, Холбооны сургалтын дэмжлэгийн тухай хууль, 17-р зүйл. Хандах: https://www.gesetze-im-internet.de/baf_g/_17.html Хандсан: 2025.03.10

		<p><u>14 хүртэлх хүүхэдтэйгээ хамт амьдардаг суралцагчдад олгох хүүхэд асрах тэтгэмж</u> (хүүхэд нэг бүрт 160 евро)</p> <ul style="list-style-type: none"> - 14 хүртэлх насны хүүхэдтэй суралцагч; 	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэдтэйгээ хамт амьдардаг байх (хамгийн багадаа 50%); - Биологийн болон албан ёсоор үрчлэгдсэн хүүхэд байх.
	<p>Сургалтын хугацаа хэтэрсэн үед олгох төгсөлтийн нэмэлт дэмжлэг</p> <p>(зээл хэлбэртэй, 100 хувь буцаан төлнө)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ноцтой шалтгаантайгаар хэтэрсэн; - Гэр бүлийн гишүүнээ асрах шаардлагатай болсон (насан туршийн асаргаа шаардлагатай 3-р түвшний асаргааны шаардлагатай хүн арчилж буй); - Оюутны зөвлөл, их сургуулийн удирдлагын байгууллагад оролцсон тохиолдолд; - Анх удаа төгсөлтийн шалгалтаа өгөөд тэнцээгүй; - Жирэмслэлт, хөгжлийн бэрхшээл, 14 хүртэлх насны хүүхэд асрахтай холбоотойгоор сунгагдсан суралцагч. 	<ul style="list-style-type: none"> - Суралцагч сургалтынхаа сүүлийн шатанд байгаа бөгөөд сургуулиа төгсөх боломжтойг сургуулийн тодорхойлолтоор баталгаажуулах; - Сургалтын дээд хугацаа дууссанаас хойш 4 семестрийн дотор төгсөлтийн шалгалтад хамрагдах боломжтой байх; - Хэрэв төгсөлтийн шалгалт заавал өгөх шаардлагагүй хөтөлбөр бол сургууль нь сургалт амжилттай дуусах боломжтойг баталгаажуулах ёстой. <p>(Хамгийн ихдээ 12 сар хүртэл хугацаанд санхүүжилт олгоно)</p>
Өмнөд Солонгос	Хэрэгцээнд суурилсан санхүүгийн тусламж (Need-Based Aid) (Scholarships, KOSAF, 2025)		
	Үндэсний тэтгэлэг I	<ul style="list-style-type: none"> - Санхүүгийн хэрэгцээтэй, бакалаврын түвшний бүтэн цагийн суралцагч. (өрхийн орлогын түвшин 1-8 шатлалаас хамаарч 30-100%-ийн тэтгэлэг авах боломжтой) 	<ul style="list-style-type: none"> - Солонгос улсын иргэн байх; - Гэр бүлийн орлогын түвшин, хөрөнгө, гэр бүлийн гишүүдийн тоо зэрэгт үндэслэн тогтоосон санхүүгийн дэмжлэгийн бүлэгт (학자금 지원구간) хамаарах; - Голч оноо (GPA) 2.75 буюу түүнээс дээш байх (Тусгай нөхцөлд 2.75-аас доош голчтой тохиолдолд дэмжлэг үзүүлж болно).
	Үндэсний тэтгэлэг II	<ul style="list-style-type: none"> - Санхүүгийн хэрэгцээтэй, бакалаврын түвшний бүтэн цагийн суралцагч; - Сурлага болон авьяас чадварын амжилт үзүүлсэн бакалаврын түвшний бүтэн цагийн суралцагч. 	<ul style="list-style-type: none"> - Солонгос улсын иргэн байх; - Санхүүгийн дэмжлэгийн бүлэгт хамаарах; - Голч оноо (GPA) 2.75 буюу түүнээс дээш байх.
	Олон хүүхэдтэй гэр бүлийн тэтгэлэг	<ul style="list-style-type: none"> - Санхүүгийн хэрэгцээтэй, бакалаврын түвшний суралцагч; - Гурваас дээш хүүхэдтэй гэр бүлийн гурав дахь эсвэл түүнээс хойших хүүхэд. 	<ul style="list-style-type: none"> - Гурваас дээш хүүхэдтэй гэр бүлийн гурав дахь эсвэл түүнээс хойших хүүхэд байх; - Санхүүгийн дэмжлэгийн бүлэгт хамаарах; - Голч оноо (GPA) 2.75 буюу түүнээс дээш байх.
	Амжилтад суурилсан санхүүгийн тусламж (Merit-Based Aid) (Scholarships, KOSAF, n.d.)		

Ерөнхийлөгчийн Шинжлэх Ухааны Тэтгэлэг	Шинжлэх ухаан, инженер, технологийн салбарт хувь нэмэр оруулах чадвартай суралцагч	Эдгээр тэтгэлэг нь нийтлэг хэд хэдэн тавигдах шаардлагатай байна. Үүнд: - Солонгос улсын иргэн байх; - Тухайн салбартаа манлайлагч байх; - Сурлагын болон салбартаа амжилт гаргасан байх; - Голч дүн 3.5-4.5 буюу түүнээс дээш байх (Урлаг, Спортын Алсын Хараа Тэтгэлгийн хувьд 3.0-4.5 буюу түүнээс дээш).
Шинжлэх Ухаан, Инженерийн Үндэсний Тэтгэлэг	Шинжлэх ухаан, инженерийн чиглэлээр суралцаж буй онц сурлагатай бакалаврын түвшний суралцагч	
Шинэ Зууны Хүмүүнлэгийн Тэтгэлэг	Хүмүүнлэг, нийгмийн шинжлэх ухааны чиглэлээр суралцаж буй ахлах ангийн сурагчид болон бакалаврын түвшний суралцагч	
Урлаг, Спортын Алсын Хараа Тэтгэлэг	Урлаг, спортын чиглэлээр авьяаслаг суралцагч	
Гадаадад Суралцаж Буй Шилдэг Оюутны Тэтгэлэг	Санхүүгийн хэрэгцээтэй, академик түвшний амжилттай оюутнуудад гадаадад суралцах боломжийг олгодог.	
Цэнхэр Гэрэлт Цамхаг Тэтгэлэг	Хандивлагчдын санхүүжилтээр тодорхой шаардлагыг хангасан суралцагч	
Ажилд суурилсан санхүүгийн тусламж (Work-Based Aid) (Scholarships, KOSAF, n.d.)		
Суралцаж- Ажиллах (Work- Study) хөтөлбөр	Солонгосын их, дээд сургуульд бакалаврын түвшний суралцагч (Сургуулийн дотоод ажил: цагийн-8000 вон Сургуулийн гаднах ажил: цагийн-9500 вон)	- Солонгос улсын иргэн байх; - Санхүүгийн дэмжлэгийн бүлэгт хамаарах; - Голч оноо 1.88 буюу түүнээс дээш байх. (Өдрийн ангийн (бүтэн цагийн) оюутнууд улиралд 7 хоногт 20 цаг, амралтын үеэр 7 хоногт 40 цаг хүртэл, Оройн ангийн (хагас цагийн) оюутнууд улиралд 7 хоногт 40 цаг хүртэл)
Жижиг, дунд компаниудад ажилд орохыг дэмжих тэтгэлэг	Төгссөний дараа жижиг, дунд үйлдвэрт ажиллах эсвэл бизнес эхлүүлэхээр төлөвлөж буй бакалаврын түвшний суралцагч	- Голч оноо 2.75 буюу түүнээс дээш байх; - Тодорхой хугацаанд жижиг дунд бизнесийн салбарт ажиллах гэрээ байгуулах.
Зээл (Loans, 2025)		
Орлогд суурилсан зээл (Income)	35-аас доош насны бакалаврын түвшний суралцагч. (ICL гэрээтэй сургуулиудад суралцагч)	- Голч дүн дор хаяж 70/100 буюу C үнэлгээтэй байх, өмнөх улиралд 12 кредит судалсан байх (Шинэ элсэгч,

	Contingent Loan(ICL))		шилжин суралцагч, хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчдад сурлагын дүнгийн шалгуур тавихгүй); - Санхүүгийн дэмжлэгийн бүлэгт хамаарах түвшнээр нь амьжиргааны зардлыг (дээд хэмжээ 1.5 сая вон) олгоно.
	Энгийн зээл (DL)	55-аас доош насны бакалавр болон магистрын түвшний суралцагч	- Голч дүн дор хаяж 70/100 буюу C үнэлгээтэй байх, өмнөх улиралд 12 кредит судалсан байх (Шинэ элсэгч, шилжин суралцагч, хөгжлийн бэрхшээлтэй оюутнуудад сурлагын шалгуур тавихгүй); - Санхүүгийн байдал харгалзахгүй (амжиргааны зардал, дээд хэмжээ 1.5 сая вон).
	Хөдөө орон нутгийн оюутны зээл (LRS)	- Хөдөө аж ахуй, загасчлалын чиглэлээр суралцаж буй бакалаврын түвшний суралцагч; - Хөдөө аж ахуй, загасчлалын бүс нутгаас их дээд сургуулийн бакалаврын түвшинд суралцагч.	- Голч дүн дор хаяж 70/100 буюу C үнэлгээтэй байх, өмнөх улиралд 12 кредит судалсан байх (Шинэ элсэгч, шилжин суралцагч, хөгжлийн бэрхшээлтэй оюутнуудад сурлагын шалгуур тавихгүй); - Эцэг эх нь 6 сараас дээш хугацаагаар хөдөө аж ахуй, загасчлалын салбарт ажиллаж, амьдардаг байх; - Хөдөө аж ахуй, загасчлалын чиглэлийн оюутнуудад тусгай нөхцөлтэй. (амьжиргааны зардлын дээд хэмжээ 1.5 сая вон)
Хятад	Үндэсний тэтгэлэг ³²	- Их, дээд сургуулийн хоёрдугаар курсээс дээш суралцаж буй, онцгой амжилттай бакалаврын түвшний (үүнд их, дээд сургууль, мэргэжлийн боловсрол, хоёр дахь бакалаврын зэрэг) суралцагч; - Боловсролын яамны харьяа багш бэлтгэдэг сургуулийн суралцагч (Төв засгийн газраас жил бүр 50,000 оюутанд, тус бүр 8,000 юань хүртэл).	- Сурлагын голч дүн 3.0 буюу түүнээс дээш байх; - Сургуулийн болон нийгмийн үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцдог байх; - Санхүүгийн байдал харгалзахгүй; - Үндэсний тэтгэлэгт хамрагдсан санхүүгийн хэрэгцээтэй оюутнууд Үндэсний Урамшууллын Тэтгэлэгтэй давхардуулж авахгүй.
	Үндэсний урамшуулалт тэтгэлэг	Сурлага, сахилга бат, ёс зүйн өндөр төлөвшилтэй, өрхийн орлого багатай бакалаврын түвшний суралцагч (Төв болон орон нутгийн засгийн газраас хамтран санхүүжүүлдэг. Жил бүр нийт суралцагийн 3%-д олгогдох ба нэг оюутан жилд 5,000 юань хүртэл олгоно)	- Боловсролын яамны багшийн сургуулийн оюутнууд энэ тэтгэлэгт хамрагдахгүй; - Үндэсний Тэтгэлэгтэй давхардуулж авахгүй; - Сурлага, сахилга батаар манлайлагч байх; - Гэр бүлийн орлого нь өрхийн амьжиргааны түвшнээс доогуур орлоготой байх.

³² Хятад Улс, Үндэсний Оюутны Санхүүгийн Дэмжлэгийн Бодлого (2013): Дээд Боловсролын Санхүүгийн Дэмжлэгийн Бодлого, Хандах: https://www.gov.cn/banshi/2012-11/20/content_2270862.htm 1-11-р зүйл. Хандсан 2025.03.10

	Үндэсний тусламжийн тэтгэмж	Санхүүгийн хэрэгцээтэй, бакалаврын түвшний суралцагч (Нийт суралцагчийн ~20%-д жилд дунджаар 3000 юаний амьжиргааны зардал олгодог ба Төв болон орон нутгийн засгийн газраас хамтран санхүүжүүлдэг)	<ul style="list-style-type: none"> - Үндэсний Тэтгэлэг эсвэл Үндэсний Урамшууллын Тэтгэлэгтэй хослуулж авч болно; - Гэр бүлийн орлого нь өрхийн амьжиргааны түвшнээс доогуур орлоготой байх.
	Үндэсний оюутны сургалтын төлбөрийн зээл	Санхүүгийн хэрэгцээтэй, бакалаврын болон магистрын түвшний суралцагч; (Засгийн газрын дэмжлэгтэйгээр Үндэсний хөгжлийн банк болон санхүүгийн байгууллагууд санхүүжүүлнэ.)	<ul style="list-style-type: none"> - Гэр бүлийн орлого нь өрхийн амьжиргааны түвшнээс доогуур орлоготой байх; - Санхүүгийн хэрэгцээтэй дөрөв болон түүнээс доош курсын бүх бакалавр, мэргэжлийн болон коллежийн түвшний суралцагч байх.
	Цэргийн алба хаасан оюутнуудад олгох дэмжлэг	Нэгээс дээш жил цэргийн алба хаасан, их, дээд сургуульд элссэн оюутнууд	(Сурлагын төлбөр болон амьжиргааны зардал нь санхүүгийн тусламжийн хүрээнд хамаарна. Орон нутгийн захиргаанаас тогтоосон төлбөрийг бүрэн даана (6000 юаниас ихгүй). Тэтгэлэг болон амьжиргааны зардал нь сургуулийн тусламжийн сангаас олгогдоно.)
	Суралцаж-Ажиллах (Work-Study) хөтөлбөр	Их, дээд сургуулийн бакалаврын болон магистрын түвшний суралцагч	<ul style="list-style-type: none"> - Гэр бүлийн орлого нь өрхийн амьжиргааны түвшнээс доогуур орлоготой байх; (Долоо хоногт 8 цаг, сард 40 цаг байна. Сургуулийн дотоод ажил: сарын цалин хамгийн багадаа орон нутгийн хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс багагүй. Түр ажил: цагийн 8 юаниас доошгүй. Сургуулиас гадуурх ажил: Засгийн газрын тогтоосон хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс багагүй.)
	Багш бэлтгэлийн тэтгэлэг	Багшийн мэргэжлээр суралцаж буй оюутнууд	<ul style="list-style-type: none"> - 6000 юань хүртэлх сургалтын төлбөрийг 3 жилийн хугацаанд нөхөн олгоно; - Засгийн газрын тэтгэлэг болон сургуулийн тусламжийн сангаас санхүүжүүлнэ.
Малайз	Үндэсний дээд боловсролын сан (PTPTN)-гийн зээл (Loan, 2025)	Малайзын Улсын их, дээд сургууль, Политехник ба Хувийн их, дээд сургуулийн <ul style="list-style-type: none"> - Дипломын сургалт; - Эчнээ Дипломын сургалт; - Алсын зайны дипломын сургалт; - Ахисан түвшний дипломын сургалт - Анхны зэрэг хүртэх сургалт/бакалавр; - Эчнээ анхны зэрэг хүртэх сургалт; - Магистрын сургалт, өдрийн/ эчнээ; - Доктор, өдрийн/эчнээ; 	<ul style="list-style-type: none"> - Малайзын иргэн байх; - Өргөдөл гаргах үедээ 45-аас доош насны байх; - Эцэг эх эсхүл асран хамгаалагчдын сарын цалин (татвар шимтгэл орсон дүн) 50,000 рингитээс хэтрэхгүй (асаргаанд буй гишүүн бүрийн 250 рингитийг хассан дүн) байх; - Дээд боловсролын яам болон Малайзын мэргэжлийн боловсролын агентлагаас гаргасан шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаж, дотоодын улсын болон хувийн их, дээд сургууль, политехникийн сургуульд суралцах санал авсан;

		- Мэргэжлийн сургалт, өдрийн/эчнээ түвшинд суралцагч.	<ul style="list-style-type: none"> - Оюутны суралцахаар элссэн улсын болон хувийн их, дээд сургууль, политехникийн сургуулийн тухайн хөтөлбөр нь Дээд боловсролын яамны зөвшөөрөлтэй, Үндэсний дээд боловсролын сан корпорацид бүртгэгдсэн байх (РТРТН)*; - Өргөдөл гаргаж байх үед тухайн хөтөлбөрт цаашид суралцах хугацаа нь нэг семестрээс багагүй байх; - Үндэсний боловсролын зээлийн хадгаламжийн схемд Simpan SSPN Prime/ Simpan SSPN Plus** данс нээлгэсэн байх; - Зээлийг жил бүр сунгах ба ингэхдээ тухайн үеийн байдлаар хүлээн зөвшөөрөгдсөн түвшин, хөтөлбөр, их, дээд сургуульд суралцаж байх; - Өмнөх семестрийн шалгалтыг 2.0 буюу түүнээс дээш үнэлгээтэй өгсөн байх шалгуурыг харгалзана.
	Сургалтын төлбөрийн санхүүжилт (Education Financing)	Малайзын дээд боловсролын байгууллагад суралцагч	<ul style="list-style-type: none"> - Малайзын Улсын иргэн байх; - Сургалтын төлбөрийг санхүүжүүлэх шаардлагатай байх; - РТРТН-ийн тавигдсан бусад шаардлагыг хангах.
	Тэтгэлэг (Scholarship)	Малайзын дээд боловсролын байгууллагад суралцагч	<ul style="list-style-type: none"> - Малайз Улсын иргэн байх; - Сурлагын тодорхой амжилт үзүүлсэн байх; - Эдийн засгийн хувьд дэмжлэг шаардлагатайг нотлох; - РТРТН-ийн тавигдсан бусад шаардлагыг хангах.
Азербайжан	Нийгмийн боловсролын зээл (Fund, хууд. 2025)	Бүгд Найрамдах Азербайжан улсын төрийн болон хувийн боловсролын байгууллагуудад албан ёсоор бакалавр (ангаахын үндсэн (дээд) боловсрол) болон магистр (резидентура) дээд боловсролын түвшинд, дунд тусгай боловсролын түвшинд, техникийн дээд мэргэжлийн боловсролын түвшинд, сургалтын норматив хугацаанд бүтэн цагаар, өмнөх семестрийн эцэст академик өр төлбөргүй суралцагч (Сургалтын төлбөрийг улсын төсвөөс төлдөг оюутнууд (дайн, үймээн самуунд	<ul style="list-style-type: none"> - Төрөөс зорилтот нийгмийн тусламж авч буй гэр бүлийн гишүүн; - 31-60 хувийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн (3-р бүлэг); - тэжээгчээ алдсаны хөдөлмөрийн тэтгэвэр авагч; - Бүгд Найрамдах Азербайжан Улсын нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдлын төлөөх цэргийн ажиллагаанд оролцож, "дайны ахмад дайчин" цол авсан хүмүүс; - Эцэг эх нь (мөн эцэг эхийн нэгтэй бол): <ul style="list-style-type: none"> ○ Биеийн үйл ажиллагааны 61-100 хувь (1, 2-р бүлэг) хөгжлийн бэрхшээлтэй; ○ Ажилгүй гэж албан ёсоор бүртгүүлсэн бол; ○ Өндөр насны тэтгэвэр авч байгаа бол; ○ Өндөр насны нийгмийн тэтгэмж авдаг бол.

	Стандарт зээл	амь үрэгдсэн ар гэрийн гишүүн, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, дотоодын дүрвэгсэд гэх мэт) боловсролын зээлд хамрагдах боломжгүй.)	<ul style="list-style-type: none"> - Оюутны ерөнхий үнэлгээ (UOMG) 71 ба түүнээс дээш бол; - Жилийн сургалтын төлбөрийн 20 хувийг өөрөө төлж байгаа бол; - Нийгмийн зээлд хамрагдах боломжгүй.
--	---------------	--	---